Jiřina Hankeová
fotografka

Eva Mořická

Teoretická bakalářská práce

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2023

SLEZSKÁ UNIVERZITA

Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

Jiřina Hankeová

fotografka

Jiřina Hankeová, photographer

Eva Mořická

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: Mgr. Štěpánka Bieleszová, Ph.D.
Oponent: doc. Mgr. Josef Moucha

Teoretická bakalářská práce

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2023

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2022/2023

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Studentka: Mgr. Eva Mořická

UČO: 53494

Program: Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Obor: Tvůrčí fotografie

Téma práce: T: Jiřina Hankeová, fotografka

Téma práce anglicky: T: Jiřina Hankeová, photographer

Zadání: Jiřina Hankeová je kladenská umělkyně zabývající se rozličnou uměleckou činností, ze začátku to byla hlavně malířská a kreslířská tvorba, v novém tisíciletí pak ale přešla prakticky jen na tvorbu fotografickou. A právě ta je hlavním tématem celé bakalářské práce. Hlavním cílem bylo doplnit chronologii jejích fotografických souborů a každý z nich alespoň krátce popsat. Ale protože fotografie je vizuální umění, pouhý popis nestačí, a proto ho bylo potřeba doplnit i o výběr z fotografií popisovaných souborů. Závěr práce pak nabízí shrnutí fotografické činnosti autorky a zmínku o dalších autorech fotografujících na podobná témata. Při zpracování budou použity rešerše literatury, osobní setkání.

Literatura:
BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, 2010.
BIRGUS, Vladimír, ed. Vnitřní okruh v současné české fotografii / The intimate circle in contemporary Czech photography: [Galerie hlavního města Prahy, Městská knihovna, Praha, 15.5-18.8.2013. Praha: KANT ve spolupráci s Galerií hlavního města Prahy, 2013.
CÓNOVÁ, Magdaléna. Český autoportrét po roce 1989 ve fotografii. Opava, 2010. Diplomová práce. SUO. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut Tvůrčí fotografie.
HANKEOVÁ, Jiřina. ŠEVČÍKOVÁ, Jana. JIROUSOVÁ, Věra. JANATA, Michal. GURYČA, Richard. Jiřina Hankeová: Visual survey of Everydayness. In: European Journal of Media, Art and Photography, 2020, roč. 8, č. 1. s. 38-68.
HORKÝ, Lukáš. Malá galerie v České spořitelně v Kladně. Opava, 2018. Diplomová práce. SUO. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut Tvůrčí fotografie.

Vedoucí práce: Mgr. Štěpánka Bieleszová, Ph.D.

Datum zadání práce: 7. 5. 2023

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

Abstrakt

Jiřina Hankeová je kladenská umělkyně zabývající se rozličnou uměleckou činností, ze začátku to byla hlavně malířská a kreslířská tvorba, v novém tisíciletí pak ale přešla prakticky jen na tvorbu fotografickou. A právě ta je hlavním tématem celé bakalářské práce.

Hlavním cílem bylo doplnit chronologii jejích fotografických souborů a každý z nich alespoň krátce popsat. Ale protože fotografie je vizuální umění, pouhý popis nestačí, a proto ho bylo potřeba doplnit i o výběr z fotografií popisovaných souborů. Závěr práce pak nabízí shrnutí fotografické činnosti autorky a zmínku o dalších autorech fotografujících na podobná témata.

Klíčová slova

Jiřina Hankeová, česká fotografka, Kladno, strukturální abstrakce, barevná fotografie, inscenované zátiší, výtvarná fotografie

Abstract

Jiřina Hankeová is a Kladno artist dealing with various artistic activities, at the beginning, it was mainly painting and drawing, but in the new millennium, she switched to photography. And this is the main topic of the entire bachelor thesis.

The main aim was to complete the chronology of her photographic bodies of work and to describe each of them at least briefly. But since photography is a visual art, a mere description is not enough, and therefore it was necessary to supplement it with a selection of photographs from the described series. The conclusion of the thesis offers a summary of the photographic activity of the author and a mention of other authors photographing similar subjects.

Keywords

Jiřina Hankeová, Czech photographer, Kladno, structural abstraction, color photography, staged still life, fine art photography

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze informace a citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech, a informace, které mi při osobních rozhovorech sdělila Jiřina Hankeová.

Souhlasím, aby tato bakalářská práce byla zařazena do Univerzitní knihovny Slezské univerzity v Opavě, do knihovny Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a zveřejněna na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

Poděkování a přání

Ráda bych hned začátkem této práce poděkovala paní Jiřině Hankeová, která ochotně zodpovídala všechny mé dotazy a měla hlavně trpělivost s dlouhými časovými prostoji mezi psaním jednotlivých částí této práce. Velice si vážím toho, že hned na začátku svolila k jejímu napsání a vyšla mi ve všem vstříc. Pevně doufám, že ji tato práce nyní bude důstojně reprezentovat.

Dále bych chtěla poděkovat všem skvělým pedagogům Institutu tvůrčí fotografie, se kterými jsem během celého svého studia mohla konzultovat své praktické fotografické práce a nakonec i tuto teoretickou.

V Praze 30. 6. 2023
Eva Mořická

Obsah

11 • Úvod

13 • Život a východiska tvorby

15 • Fotografické soubory

77 • Fotografické skupiny a spolupráce

78 • Další umělecká činnost

80 • Shrnutí tvorby

83 • Závěr

84 • Poznámky

87 • Reproduktované fotografie

88 • Umělecká činnost

93 • Použitá literatura a zdroje

98 • Jmenný rejstřík

Úvod

S tvorbou Jiřiny Hankeové jsem se poprvé setkala při své první návštěvě Blatenského fotografického festivalu a ihned mne zaujala. I proto nebylo rozhodování o tématu mé bakalářské práce příliš dlouhé, zvláště když paní Hankeová po mém nesmělém dotazu na jednom z dalších ročníků festivalu souhlasila. Trvalo však skoro ještě další rok, než jsem pro tuto práci začala shromažďovat všechny potřebné informace a opravdu ji začala psát.

S tvorbou autorky jsem se nejspíše okamžitě ztotožnila, protože v jejích souborech, stejně jako v mých vlastních, nacházím klid, který reálný svět často postrádá. Spolu s klidem jsou ale v souborech zakotveny hluboké myšlenky a divák je tak konfrontován nejen s klidnou vizualitou, ale i s mnohovrstevnatou možností vlastního výkladu. Fotografie pak v jeho paměti zůstávají ještě dlouho a stejně tak i v souborech obsažené myšlenky.

Úkolem této práce bude tvorbu Jiřiny Hankeové shrnout, zasadit ji do kontextu tvorby dalších autorů a nabídnout možné interpretace jejího fotografického díla. Zároveň by ale také měla přiblížit filozofii autorky a její přístup k tvorbě nejen fotografické, ale částečně i malířské a básnířské.

O Jiřině Hankeové a jejím fotografickém díle překvapivě zatím žádná větší práce nevznikla, přestože o díle jejích nejbližších, především manžela Jiřího Hankeho a syna Michaela Hankeho, už vzniklo prací a knih několik. A i to je další motivace k napsání této práce, větší zviditelnění zajímavé osobnosti české fotografie, kterou Jiřina Hankeová bezesporu je.

Přímé citace z knih a článků jsou v práci označené číselnou poznámkou vedoucí ke zdroji informací v seznamu na konci této práce. Všechny ostatní faktické informace bez uvedení zdroje jsou získané během osobních setkání s Jiřinou Hankeovou.

Všechny obrázky jsou uvedené bez popisků, ty jsou k nalezení v souhrnném seznamu opět na konci této práce.

Život a východiska tvorby

Jiřina Hankeová (rozená Kettnerová) se narodila 12. 10. 1948 v Kladně, kde žije a pracuje dodnes. Fotografický proces ji okouzlil už v dětství, kdy spolu s bratrem pomáhali tatínkovi vyvolávat rodinné fotografie. Vystudovala Střední průmyslovou školu hutnickou v Kladně a už během středoškolských let začala s vlastní fotografickou tvorbou. K další umělecké prezentaci si ale vybrala malbu a kresbu a k fotografii se vrátila až o mnoho let později – její první fotografickou výstavu mohli diváci vidět až v roce 2004. Své obrazy a malby ale vystavovala už od let sedmdesátých předchozího století.

Její rodiče nebyli umělci, ale k uměleckému světu měli blízko – její tatínek se přátelil s výtvarníky Karlem Součkem, který z Kladna pocházel, a s Jiřím Kolářem, který v Kladně jistý čas žil. Její zvažování studia na umělecké sklářské škole ale rodiče nepodpořili, protože by to znamenalo odejít na internát, a to se jim nelíbilo. Ale i přes studium technické školy se Jiřina Hankeová umění nevzdala a dále v něm pokračovala.

Svůj první fotoaparát značky Smena si pořídila za peníze z chmelové brigády a první zvětšovák Opemus II jí daroval její bratr. Ten ale nepoužívala pouze ona: *„Později, po několika letech, si můj zvětšovák zabral Jiří* (manžel Jiřiny Hankeové a dokumentární fotograf, pozn. autorky) *a proslavil se, snad i jeho nepatrným přispěním, na poli dokumentární fotografie."* (1) Při svém prvním seznámení s fotoaparátem nadšeně fotografovala všude, například i ve škole při vyučování. Fotoaparát si ale někdy žil vlastním životem, trhal perforaci filmů a měl i jiné vrtochy. Možná také proto se v dalších letech věnovala převážně jen kresbě a malbě. Z fotografických začátků se žádná fotografie nedochovala a nemůžeme tedy bohužel první fotografie porovnat se soubory vzniklými o mnoho let později.

I když ale svou fotografickou dráhu Jiřina Hankeová přerušila, s fotografickým světem za celou dobu kontakt neztratila. Hlavně také díky manželovi Jiřímu, který založil a dlouhá léta v Kladně vedl Malou galerii České spořitelny, v níž se setkávala nejen fotografická elita své doby. Vernisáží v této galerii byla Jiřina Hankeová pravidelným návštěvníkem a později byla i častým vystavujícím.

V této galerii zpočátku vystavovali převážně členové umělecké skupiny Ateliér '74, ke které patřila i Jiřina Hankeová svou výtvarnou tvorbou, a také Jiří Hanke, který v rámci společné výstavy skupiny poprvé představil své fotografické koláže. (2) Tato společná výstava byla ale v jiných prostorech, Malá galerie České spořitelny byla založena až později, v roce 1977. Výtvarná díla v ní byla vystavována pouze v prvních letech, od roku 1988 už byla zaměřená výhradně na fotografii. (3)

Zajímavostí je, že právě Jiřina Hankeová k fotografování svého manžela inspirovala, jak sám zmínil při otevření jedné z jejích výstav: *„Své ženě vděčím za to, že jsem začal fotografovat. V době, kdy jsme se seznámili, malovala a já byl muzikant, bigbíťák. Inspirovala mě k tomu, že jsem se začal věnovat fotografii."* (4)

Na oplátku nejspíše právě on přispěl o mnoho let později k návratu Jiřiny Hankeové k fotografii, ale ona sama začala znovu fotografovat někde zcela jinde, než fotí Jiří Hanke – na rozdíl od dokumentárních snímků města a jeho obyvatel pořizovala snímky jak doma v jejich společném bytě, tak i v přírodě u Berounky, kde trávila čas na chatě. Tentokrát však již používala automatický fotoaparát Olympus, aby se nemusela příliš zabývat technickou stránkou fotografování

a nastavováním clony a času, a navíc byly její snímky již barevné. K návratu k fotografii píše: *„Znovu, stejně jako tenkrát, mě fotografování zcela pohltí. Pociťuji při něm zvláštní opojení. Prodírám se trním a vysokou trávou, padám na kolena – pak se lekám, jestli mě někdo nevidí. Ruce mi dřevění při čekání na ten správný okamžik. Někdy nepřijde, ale já stejně netrpělivě stisknu spoušť – cvak – a je to!"* (5) Hlavní je pro ni podstata tvoření, zajímavý výsledek je pak už jen třešničkou na dortu, i když samozřejmě vždy udělá radost.

Technika pro Jiřinu Hankeovou není důležitá – ocení spíše její jednoduchost, aby se mohla více zabývat vizualitou a procesem tvoření. I proto celkem záhy přešla k digitální fotografii, protože právě ta jí poskytla okamžitou kontrolu nad vyfotografovaným snímkem.

K přechodu od malby k fotografii přispěl také ryze praktický důvod – fotografie jsou daleko skladnější než rozměrná plátna. Při stěhování do nového bytu se ukázalo, jak moc složité je skladovat rozšiřující se počet výtvarných obrazů a jak jednodušeji se skladují fotografie.

Jiřina Hankeová fotografii nikdy nestudovala a je autodidaktem. Fotografické vzory příliš nevyhledává, ale obdivuje dílo Jana Svobody, Pavla Baňky a Jaroslava Beneše. (6)

Spolu s manželem nejsou v rodině jediní, kteří fotí – úspěšný je i jejich syn Michael Hanke, který mimo jiné získal dvakrát druhou cenu World Press Photo za své soubory *Šachové turnaje mládeže* a *Nikdy ho neviděli brečet* o životě a tréninku handicapovaného sportovce. Spolu s ním, dcerou Lucií a vnuky dokonce vystavovali na několika společných rodinných výstavách, například jim byla v roce 2020 věnována hlavní výstava na Blatenském fotofestivalu s příznačným tématem Generace.

Na tomto festivalu vystavovala Jiřina Hankeová mimochodem celkem šestkrát a dělí se tedy o společné třetí místo nejčastěji vystavovaných autorů (údaj k roku 2021 dle diplomové práce Marka Matuštíka). (7)

Témata fotografických souborů k ní přicházejí sama, většinou se inspiruje z okolního prostředí nebo zahlédnutím něčeho vizuálně zajímavého, co se pak dále rozhodne rozpracovat. U prvního souboru, kterým se navrátila k fotografii, byla největší inspirací příroda a její proměny i maličkosti v ní zahlédnuté.

A přesně tak nachází inspiraci i u dalších souborů – jejím oblíbeným motivem jsou například pyramidy, takže po prvním zahlédnutí tohoto motivu v běžném prostředí je pak začala dále cíleně vyhledávat a vytvořila na jejich základě celý soubor.

U souboru nazvaného *Trochu morbidní obrazy* ji pak vizuálně zaujaly tvary kapřích kostí a vnitřností při přípravě vánoční večeře, a tak se rozhodla je nafotit a rozpracovat do celého souboru.

V případě vlastnoručně tvořených zátiší využívá Jiřina Hankeová pouze přirozeného světla a své fotografie ani nijak výrazně v počítači neupravuje. Jedinou výjimkou je soubor *RGB-Y*, kde je použita tatáž fotografie s přebarveným hlavním motivem do základních barev barevného spektra.

Jiřina Hankeová je stále aktivní autorkou a v následujících měsících připravuje hned několik výstav svých dřívějších souborů.

Fotografické soubory

Souborů Jiřina Hankeová vytvořila nespočet a určitě každý z nich stojí alespoň za krátkou zmínku.

V této práci jsou řazeny v chronologickém pořadí a u každého z nich je také uvedeno, kdy a kde byl všude vystaven. Společné výstavy a výstavy více autorů jsou v tomto výčtu označeny iniciály *(SV)* na konci řádku za městem či zemí dané výstavy. Pokud byl soubor vystaven samostatně, a ne společně s dalšími soubory či autory, je jeho název ve výčtu vynechán a po roce vystavení následuje přímo místo dané výstavy.

Tato práce by měla sloužit jako jistá výkladní skříň všech vystavených souborů autorky a tím i poukázat na její vývoj jako fotografky. I z tohoto důvodu nebyl proveden výběr pouze několika souborů, ale jsou zde uvedeny opravdu všechny, které kdy byly vystaveny. Celkový rámec tvorby autorky bude více probírán v následující kapitole, přestože už v této kapitole u některých souborů uvádím odkazy na jiné podobně tvořící autory.

Rozsah textu u každého ze souborů vypovídá ponejvíce o jeho důležitosti v autorčině tvorbě, ale v menší míře také o možnosti získat o něm více informací, jak od autorky, tak i z dalších zdrojů. Nejoceňovanějším souborům je samozřejmě věnováno prostoru nejvíce.

Výčet souborů sice zůstal kompletní, ale výběr byl naopak proveden u fotografií každého z nich. Většinu z nich reprezentuje jeden zástupný snímek, aby fotografie text doplnily, ale zároveň jeho tok příliš nepřerušovaly.

Zahodit město za záda (2004)

Chronologicky se tento soubor řadí jako první, ale Jiřina Hankeová ho ještě jako začátek své tvůrčí fotografické kariéry nepovažuje. Fotografie zde měly sloužit pouze jako ilustrace stejnojmenné knihy a byly vystavovány především při jejím křestu, neměly ale být samostatným výtvarným souborem. V knize k jejich vzniku uvádí: *„Doma si nad nepovedenými snímky vyčítám svou netrpělivost. Jsem pyšná na ty, které se povedly. A aby si jen tak zbůhdarma nehověly v albu, napsala jsem k nim tato krátká povídání.“* (8)

Texty jsou v knize jak básnířské, tak se jedná i o krátké příběhy a vzpomínky oslavující sounáležitost s přírodou. Jak se v tvorbě Jiřiny Hankeové ukazuje i v pozdějších souborech, nejedná se o žádné oslavné písně, ale spíše o banální, ale přitom milý, popis každodennosti. Každodennosti, v níž autorka vidí krásu a ukazuje ji i divákovi či čtenáři. Samotný název celého souboru je odvozen od prvního verše její básně *Mlha*.

Fotografie zobrazují převážně přírodu v okolí břehů Berounky, kam kniha svými texty zve na návštěvu.

Vystaveno
2004, Galerie KD 55, Kladno
2004, Klášter Skalka, Mníšek pod Brdy
2004, Galerie Samson Café, Rakovník

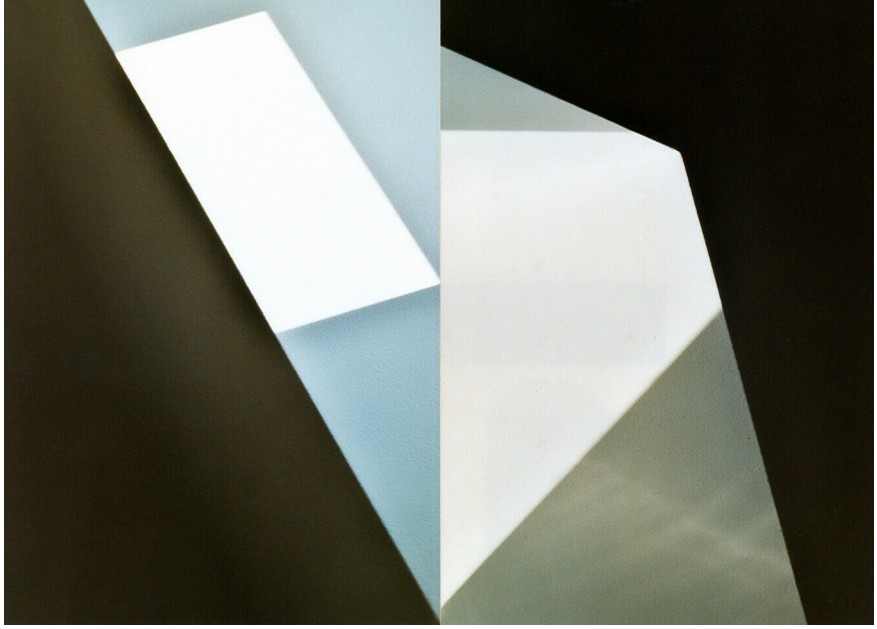

Začalo to docela nevinně (2004)

Nejen název napovídá, že tento soubor už Jiřina Hankeová za začátek své umělecké fotografické tvorby považuje. Svou premiéru si odbyl v Malé galerii České spořitelny v Kladně, v níž pak autorka vystavovala své fotografie na pravidelné bázi. Již dříve zde už ale také představila své malby a kresby (konkrétně v letech 1978 a 1985).

Impulzem ke vzniku souboru a vůbec k návratu k fotografii bylo přestěhování se do nového bydliště, kde právě tento soubor v letech 2002 až 2004 vznikal. Často neopakovatelná hra světla a stínu na zdech bytu byly hlavním hnacím motorem k zachycení těchto speciálních okamžiků na fotoaparát. Později byla ale inspirována stíny i mimo zdi domova, a proto jsou některé snímky z jiných míst.

Abstraktní a spíše pocitový soubor v lecčem odkazuje na grafiku a výtvarné obrazy, s nimiž autorka ve své umělecké tvorbě začínala. Připomíná také dílo českého avantgardního fotografa Jaroslava Rösslera, na rozdíl od něj se ale jedná o fotografie barevné, i když často monochromatické.

Při první vernisáži souboru Jiřina Hankeová představila ve spolupráci s návštěvníky malou performanci, což se pak stalo jistou tradicí i při vernisážích jejích dalších souborů. Připravila lístečky s aforismy a ty pak návštěvníci během vernisáže přečetli.

Pro lepší orientaci ve fotografických souborech je nutné uvést, že na pozdějších výstavách je tento soubor prezentován pod odlišným názvem, konkrétně *Světlo a tvar*.

Vystaveno
2004, Malá galerie České spořitelny, Kladno
2005, Malá galerie Na Hradbách, Kolín
2005, Licht und Form, Galerie auf der Pawlatsche, Universität Campus, Vídeň, Rakousko
2006, Světlo a tvar, Galerie Ivana a Dagmar Havlových, Klub Koníček, Praha
2018, Dvě z Kladna & Světlo – Tvar – Barva (spolu s Jitkou Válovou), Artinbox galerie, Praha (SV)

Pyramidální krajiny & Krajiny cestou (2005)

Oba soubory byly vystavovány společně, a navíc spolu vizuálně i tematicky souvisí, a proto jsou zde uváděny pod jednou podkapitolou.

U obou souborů se navracíme k abstraktním obrazům, tentokráte nezaložených na světle a stínu, ale naopak na strukturách převážně asfaltových cest. Také zde bychom našli odkaz k velikánům české fotografie, je zde ale posun od meziválečné avantgardy k surrealistickým snímkům Emily Medkové.

A také k strukturální abstrakci, jak píše ve svém textu k výstavě Michal Janata: *„Nevidíme to, co vidíme, neboť nám zrakový vjem není dostupný ve svém celku, a proto potřebujeme ty, kteří nám umožňují vidět to, co nevidíme. Ve svých Pyramidálních krajinách a Krajinách cestou navazuje Jiřina Hankeová na strukturální abstrakci, jejíž představitele není třeba pro milovníky fotografie uvádět."* (9)

Strukturální abstrakce neboli informel se projevovala nejprve v malířství a v jeho kombinování s ostatními technikami, díky nimž se díla přibližovala k sochařství, později pak také ve fotografii. Začátky můžeme nalézt už v dílech Miroslava Háka, výrazněji se ale projevuje až u výše jmenované Emily Medkové, Běly Kolářové nebo představitelů libereckého Studia výtvarné fotografie. (10) (11)

Autorka zůstává u hledání netradičních pohledů založených spíše na grafickém vidění světa. A jak uvádí již citovaný text k výstavě: *„Jiřina Hankeová totiž vidí (v těchto dvou cyklech) nohama."* (12)

Vystaveno
2005, Pyramidální krajiny & Krajiny cestou, Malá galerie České spořitelny, Kladno
2005, Licht und Form, Galerie auf der Pawlatsche, Universität Campus, Vídeň, Rakousko
2007, Hluboká tajemnost Tao, Malá galerie České spořitelny, Kladno (SV)

Trapný pokus o autoterapii (2005)

Patrně nejznámější soubor Jiřiny Hankeové, který byl mnohokrát vystavovaný a který se svým motivem autoportrétů odlišuje od všech ostatních souborů, kde lidé většinou nefigurují. Zároveň se jedná nejspíše o nejosobnější soubor popisující autorčin boj s depresí, kde tvorba souboru působila částečně jako autoterapie, i když ji sama autorka nazývá „trapným pokusem". Převážně proto, že k léčbě této nemoci nedostačuje pouze vlastní soukromá terapie přes tvorbu fotografií a nelze ji bez odborné pomoci a antidepresiv zvládnout. Soubor byl tedy pouze jednou z cest, jak s nemocí bojovat.

Hlubokou depresi spustila kombinace několika smutných událostí – smrt maminky a blízkého přítele, a navíc pocit osamění po odchodu dospělých dětí ze společného domova. Určité odkazy na problémy se spánkem, na osamění a na autorčiny temné myšlenky jsou k nalezení už v několika básních z její první vydané básnické sbírky s názvem *Co s tím?* z roku 2001. Jedním z příkladů může být následující báseň bez názvu:

> *„Nevidím žádný světlo,*
> *Nevidím vůbec světlý bod,*
> *Nevidím ani kalný ráno.*
> *NEVIDÍM NIC!"* (13)

Pokud se ale vrátíme zpět k fotografickému souboru, jak autorka sama popisuje, fotoaparát pro ni v době hluboké deprese zafungoval jako zbraň, kterým samu sebe „odstřelila". Jako první zde napadne odkaz k anglickému výrazu *shoot*, který se používá jak pro výstřel zbraně, tak i k zmáčknutí spouště fotoaparátu. Nakonec také v češtině najdeme spoušť jak u zbraně, tak i u fotoaparátu. Cvaknutí fotoaparátu působilo jako výstřel a na několik chvil jí poskytlo úlevu a útěk od pocitu beznaděje. Bohužel tento stav ale netrval dlouho, a i proto byl soubor dále rozšiřován o nové snímky.

Samotný úvodní snímek celé série s fotoaparátem přiloženým ke spánku a fotografií vlastního odrazu v zrcadle nám o celkovém souboru řekne mnoho. I bez vysvětlujícího textu je celý soubor silnou výpovědí o bojující (a trpící) ženě, doplněním o anotaci ale dostává ještě daleko silnější účinek. Přes vážnost celé situace je ale konečný soubor snímků také silný svým určitým nadhledem a humorem, který v sobě skrývá.

Sebevražedné útoky fotoaparátem na samu sebe poskytnou nejen záznam aktuálního boje s nemocí, ale zároveň divákovi přináší i oddychnutí, že ke spánku nebyla přiložena zbraň reálná. Fotografie, stejně jako nemoc samotnou, autorka před svým okolím zpočátku úspěšně skrývala, vše vyšlo najevo, až když jí manžel našel ležet na podlaze poté, co si vzala více prášků na spaní, než bylo záhodno. I v této chvíli několikrát zmáčkla spoušť fotoaparátu, přestože si to pak již nepamatovala, a tak vznikly poslední snímky souboru. Vnímala jen mlhu, která je na posledním snímku patrná.

Ke zveřejnění snímků mohlo samozřejmě dojít až po vyléčení nemoci, ale ani poté jejich vystavování nebylo zcela jednoduché – prezentace svých vlastních

portrétů, navíc s potřebou okolí k nim i něco říci, nebyla pro Jiřinu Hankeovou jako introvertku vůbec příjemná a jak sama říká, při prvním vystavení souboru se cítila jako nahá.

Soubor ale nezobrazuje pouze boj s depresí: *„K bytostnému projevu deprese – nechci vidět, nechci slyšet, nechci mluvit, nechci žít – se navíc přidružil stav, který se mne také velmi dotýká a depresi znásobuje, a tím je počátek ženského stárnutí, které není vůbec atraktivní."* (14)

Nezdravé ideály krásy podsouvané marketingem oděvních a kosmetických společností nejsou něco, co by zasahovalo pouze mladé dívky, ale mohou zapůsobit na ženy i muže v každém věku. Lživé a značně upravované módní fotografie předkládají nereálný ideál a když navíc na člověka působí nemoc jako deprese, připomenou mu ještě více, že člověk není dokonalý. A i boj s představou vlastní nedokonalosti je nedílnou součástí tohoto souboru. Skrývání se za zrcadlem a zkrášlování se za pomoci malůvek na samolepících papírkách jsou toho nejvýraznějšími ukázkami.

Fotografické médium si pro zobrazení svých niterných bojů s depresí volí i další autoři, mnoho z nich se ale uchyluje k inscenovaným či v postprodukci upravovaným fotografiím spíše než k formě částečně dokumentární, kterou nacházíme ve zde popisovaném souboru. Mezi autory pracujícími s inscenovanou fotografií patří například Gabriel Isak nebo Michal Macků. (15)

Autoportréty pořizované v těžkých životních situacích pak nacházíme například také u americké fotografky Nan Goldin, která dokumentovala svůj život v drogově závislé a sociálně vyloučené komunitě. I u ní se jedná o dokumentární formu fotografií, ale zcela oproštěnou od jakékoliv inscenace.

Také v českém prostředí můžeme nalézt příklady, kdy byl soubor tvořen jako součást určité vlastní terapie a jako hledání odpovědí na otázky, kterým autor či autorka sám či sama (alespoň zpočátku) nerozumí. Je jím například soubor Magdy Veselé nazvaný *Should I Stay or Should I Go?* z roku 2011, kde přemýšlí o svém vztahu s manželem a jeho ukončení.

Ani samotné autoportréty nejsou českému fotografickému prostředí cizí, za zmínku určitě stojí Libuše Jarcovjáková a její celoživotní deníkový soubor zobrazující sebe samou.

Soubor Jiřiny Hankeové byl poprvé vystaven v Pražském domě fotografie, autorskou hudbu k němu složila její dcera Lucie Halamíková. Ta je použita jak ve videu s jednotlivými fotografiemi souboru, které bylo vytvořeno Lukášem Horkým, tak i ve videu z roku 2007 zachycujícím performance Jiřiny Hankeové s prvky body artu natočené Zdeňkem Pospíšilem.

Tato performance byla vytvořena nejen pro video samotné, ale byla předváděna i přímo při vernisážích souboru v Galerii4 v Chebu a také na autorčině výstavě v Stredoeurópskom dome fotografie v Bratislavě.

K souboru byl v roce 2009 vydán i samostatný katalog s texty autorky, Jany Ševčíkové, Michala Janaty, Věry Jirousové a Richarda Guryči v češtině a v angličtině.

Vystaveno
2006, Pražský dům fotografie, Praha
2006, Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava, Slovensko
2006, Autoportrét ve fotografii, Galerie Františka Drtikola, Příbram (SV)
2007, Trapný pokus o autoterapii & Proč?, Galerie 4, Cheb
2008, Dva pohledy (spolu s Jiřím Hankem), Lidická galerie, Lidice (SV)
2009, Galerie Měsíc ve dne, České Budějovice
2013, Vnitřní okruh v současné české fotografii, Galerie hlavního města Prahy, Praha (SV)
2013, Vnitřní okruh v současné české fotografii, Mesiac fotografie, Dom umenia, Bratislava, Slovensko (SV)
2014, Vnitřní okruh v současné české fotografii, Muzeum umění, Olomouc (SV)
2021, Trapný pokus o autoterapii, Blatenský fotofestival (16. ročník), Blatná (SV)

PETky (2006)

Život běžných plastových láhví zachytila autorka ve svém souboru *PETky*, který byl v rámci vernisáže doprovázen i performancí zpracovanou dále do videa, v níž se také objevují jednotlivé fotografie souboru. Ve videu je použita autorská hudba složená dcerou Lucií.

Stejně jako u své básnické sbírky *Chlorofyloví lidé* z roku 2003, kde vystupují květiny a rostliny jako lidé, se i zde autorka rozhodla pro personifikaci „němých tváří", nyní ještě doplněnou o ekologickou otázku znečištění planety plasty. Právě plastové láhve jsou nejviditelnějšími zástupci tohoto celosvětového problému.

Performance v podobě osvobození plastových láhví, jejich pádu po schodech do zvuků hudby a jejich následné destrukce za pomoci přihlížejících diváků doplnila nejen ekologickou stránku souboru.

Od vystavení souboru se tato otázka stává ještě čím dál aktuálnější a byla zpracována dalšími autory, například v daleko pozdějších souborech *Korálový útes* a *Fitoplankton* polské autorky Alicje Wroblewské.

Zajímavostí je, že tento soubor jako první fotografovala autorka na digitální fotoaparát, všechny předchozí soubory byly zpracovány ještě analogově.

Vystaveno
2006, Malá galerie České spořitelny, Kladno
2006, Galerie Centrum FotoŠkoda, Praha

Proč? (2007)

Soubor je jakousi abstraktní metaforou rozpadu rodiny. Jeho větší část byla fotografována v terezínské Malé pevnosti a dle kurátorky Věry Jirousové v tomto souboru *„můžeme fragment periferie vnímat jako znak, prostor bez centra, otevřený do hloubky. Člověk se v něm ztrácí, je jím pohlcován a bezděčně se s ním ztotožňuje; splývá s ním, zvláště když na něho doléhají otázky, na které nejspíš nejsou žádné odpovědi."* (16)

Vystaveno
2007, Trapný pokus o autoterapii & Proč?, Galerie 4, Cheb
2008, Dva pohledy (spolu s Jiřím Hankem), Lidická galerie, Lidice (SV)

Trávy (2007)

V rámci výstavy tohoto souboru byly vystaveny jak autorčiny fotografie, tak i velkoformátové kresby, jejichž část vznikala přímo v přírodě s použitím přírodnin získaných v dané lokalitě. Poprvé se na ní propojila díla ze dvou uměleckých odvětví, kterým se autorka v té době věnovala. To ovšem neplatí pro vystavení tohoto souboru v Polsku – tam se výstava omezila pouze na fotografie, protože ty zde byly vystavovány spolu s fotografiemi polské autorky Marie Dzierżyńské fotící podobné výjevy. Zato byla polská výstava doplněna o performanci.

Soubor je opět částečně abstraktní a věnuje se přírodním tématům stejně jako některé z předešlých souborů. Krom toho je ale také jeho část výrazně minimalistická, což ještě zvýrazňují doplněné kresby. K docenění tohoto souboru autorka uvádí: *„Proč se zabývat něčím tak všedním jako je tráva? Určitě chcete říci, neotravujte mne obyčejnou trávou, je přece tak nudná. Je však opravdu tak nezajímavá? Všimněte si, jak je jiná na neúrodném kamenitém kopci, jiná na louce, jiná na šťavnatém břehu rybníka. Jiná je zimní strohá, zhnědlá tráva přitisknutá k zemi po tání sněhu, jiné jsou jásavě zelené výhonky, které nám zvěstují jaro, jiné jsou zarudlé klasy trav, které se ohýbají a vlní ve větru jako suchozemské moře. Na každém kroku je jiná, v každém světle je jiná. Zásoba její jinakosti je nevyčerpatelná."* (17)

Vernisáž v Kladně uváděla výtvarnice Jitka Válová krátkým vyprávěním o jejich prvním setkání a o autorce samotné, mimo jiné však mluvila i o umělecké tvorbě ve stínu slavnějšího manžela.

Jak zmíněno výše, v Polsku byla výstava rozšířena o zahájení v podobě malé performance, kdy byla podlaha výstavních prostor pokryta suchou trávou a návštěvníci tedy nejen viděli trávu na obrazech, ale přímo ji mohli cítit pod svýma nohama. Výstavu zde zahajoval polský fotograf a básník Bogusław Michnik za přítomnosti obou vystavujících autorek.

Vystaveno
2007, Malá galerie České spořitelny, Kladno
2007, Hluboká tajemnost Tao, Malá galerie České spořitelny, Kladno (SV)
2008, Trawy (spolu s Mariou Dzierżyńskou), Kłodzki Ośrodek Kultury, Kłodzko, Polsko (SV)
2023, Trávy (spolu s kresbami), Galerie Octopus, Rýmařov

H
HT7224
HT 7982

Periferie (2007)

Soubor byl původně tvořen jako součást souboru s pracovním názvem *Civilizace*, který ale nebyl nikdy dříve vystaven. Poté, co byl Jiří Hanke osloven Janou Neugebauerovou s nabídkou výstavy v královehradecké výstavní síní Foma, se rozhodl, že připraví výstavu společně se svou manželkou, protože témata jejich souborů se v mnohém mísila, i když zpracování bylo u obou odlišné.

Jejich fotografie byly vystaveny pod souborným názvem *Periferie*, který byl i názvem souboru panoramatických černobílých fotografií Jiřího Hankeho. Díky tomuto získal i soubor Jiřiny Hankeové nový název.

Výstava byla zahájena profesorem Ludvíkem Baranem, který ve své úvodní řeči mimo jiné vyzdvihuje odlišné znaky obou souborů: *„Jinou poetikou zpodobnění míst, které chodci míjejí bez zvláštního zaujetí představuje v exkluzivních barevných náladách Jiřina Hankeová, která dává jiný tón souboru. Dominantou předměstí není kaple, palác, kulturní dům ani kupecký krám. Jsou to ukazatelé univerzálního světa, které jsou novým předměstím a okázalou Periferií konzumu a nového kontaktu. Mety označují nápisy na stožárech a stojanech, cesty současných poutníků na předměstí, které mají přirozeně globální ráz.*

Zatímco černobílá fotografie je ponořena do stmívání, současná nová periferie žije kultivovanou barvou, světlem, organizovanou elegancí. Tma, či mlha noří laskavě horizont do ztracena. Staré i nové vrůstá do sebe, aby se stalo v této poetice obrazem aktuálního životního stylu. Nebylo třeba lidí, postačily věci v prostoru, abychom poznali, že tudy stále prochází životní proud, který udává Periferii novou podobu. Na periferii můžeme hledat, jestli realita má nějaký pokrok s časem, dobou. Nebo zda má ztráty, které želíme, ale nemůžeme s nimi nic udělat, leda jim dodat osobní auru." (18)

Vystaveno
Periferie (spolu s Jiřím Hankem), Výstavní síň Foma Bohemia, Hradec Králové (SV)

937

Č. p. 937 (2007)

Dům č. p. 937 byl součástí cest Jiřiny Hankeové do práce po dlouhou dobu, až jednou při návratu z práce znenadání jeho větší část zmizela. Zbyla jen jedna zeď s přibitým číslem 937. A právě tato zeď autorku velmi zaujala, protože v ní viděla odkaz na všechny generace lidí, které dům před jeho zbořením obývaly. Musela se tedy hned vrátit s fotoaparátem a zeď na něj zachytit. Na místě původního domu pak velmi rychle vznikl dům nový, jehož stavbu autorka také fotografovala. Původní číslo domu zůstalo, jen staré bylo nahrazeno novým, jasný odkaz na neustálý koloběh života.

V anotaci napsané Věrou Jirousovou si můžeme přečíst také o abstraktnosti souboru: *„Deset fotografií oprýskaného domu na předměstí viděného přes objektiv tu bez zvláštního úmyslu ukazuje přítomnou povahu každodennosti. To, co se děje zdánlivě jen tak, má obvykle v centru nevalnou cenu, a bývá překryto různými záměry. Nezaujatý pozorovatel užasne nad tím, nakolik je skutečnost vytvářena abstraktní formou; s její pomocí se zřejmě projevuje o něco zřetelněji smysl minulosti i toho, co přichází."* (19)

Jedna z fotografií souboru byla později věnována do Lidické sbírky Galerie Lidice a vystavena v expozici nových přírůstků galerie.

Vystaveno

2008, Dva pohledy (spolu s Jiřím Hankem), Lidická galerie, Lidice (SV)

2012, Lidická sbírka výtvarného umění – expozice nových přírůstků, Lidická galerie, Lidice (SV)

Příběhy (2008)

Plastové figuríny, které v obchodech představují nejnovější módní trendy, si žijí vlastním životem a příběhy skryté za jejich tvářemi jsou motivem dalšího souboru Jiřiny Hankeové. Každý pohled do výlohy nám ukáže jejich samotu a smutek, neusmívají se a často jen upřeně koukají na neurčité místo. Jsou smutnými ideály krásy naší doby.

Setkáváme se sice oproti předchozím souborům s motivem člověka, ale jeho neživost ještě více podporuje linku, kterou se autorka ve své tvorbě od začátku zabývá, určité odosobnění a měnící se svět okolo ní nezávisle na ní.

Vystaveno
2010, Prague Photo 2010, Výstavní síň Mánes, Praha (SV)

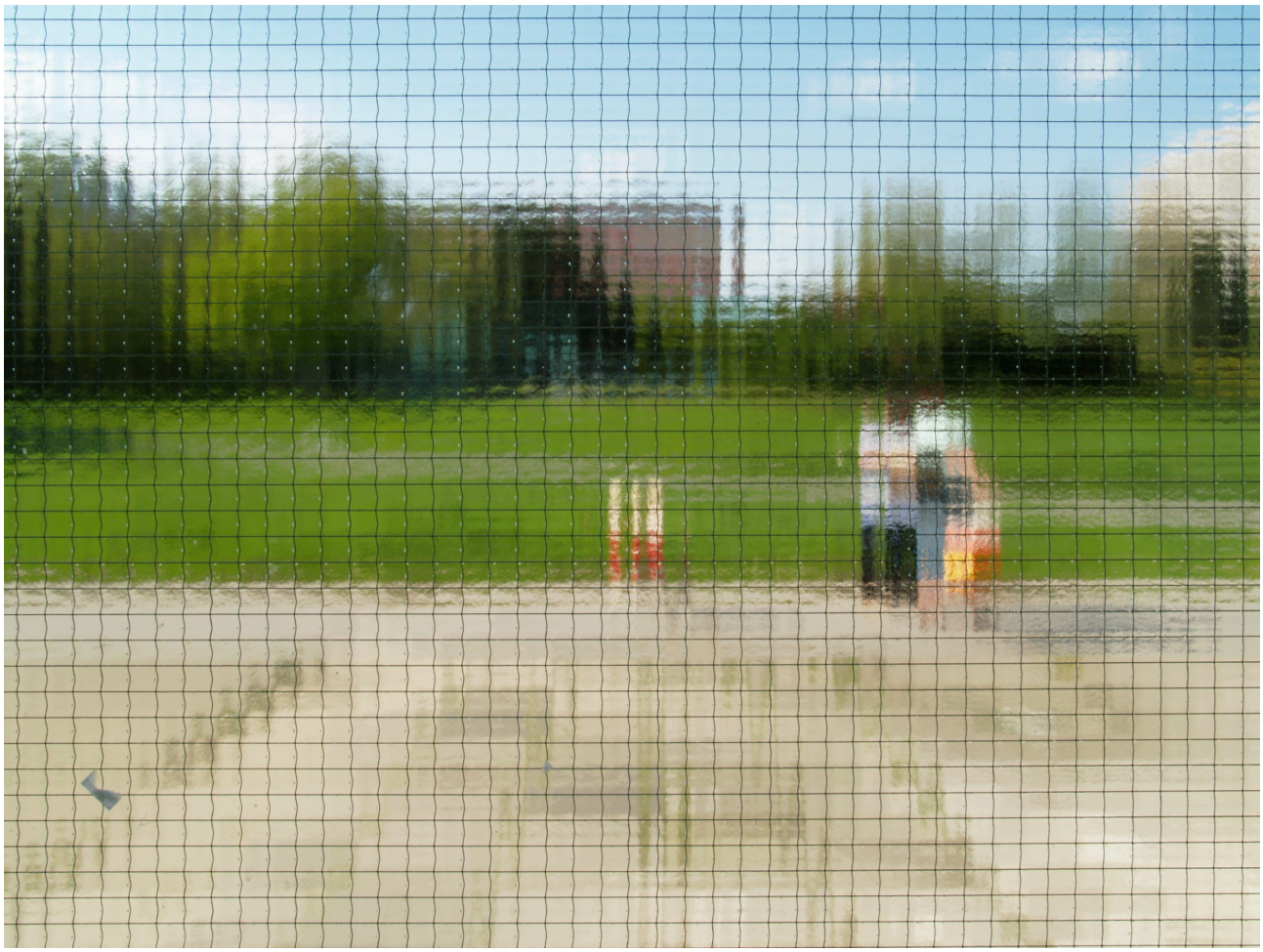

TIME OUT

Time Out (2008)

Pohledy do výlohy se opakují také v následujícím souboru, zde jsou ale doplněny o další průhledné či poloprůhledné překážky, které nás oddělují od jiného světa za nimi. Náš „time out" od lidí a příběhů za sklem. Opět odosobnění a autorka jako tichá pozorovatelka za průhlednou, ale neprostupnou zdí. Oproti předešlým souborům, se ale už na snímcích objevují také skuteční lidé, i když nejsou jejich hlavním motivem.

Výstava tohoto souboru ukazuje dva protikladné pohledy, jak říká sama autorka: *„Jeden zachycuje můj pohled z ulice do soukromí obchodů, kaváren a restaurací, kde mne odděluje výloha a odraz vnějšího světa od příběhu uvnitř a zároveň ho obohacuje. I samotná výloha dodává fotografii nádech filmového příběhu. Někdy se dění venku střetává s vnitřním, čímž dochází ke zvláštnímu napětí. Lidé uvnitř obchodů a restaurací většinou nevnímají, co se odehrává venku, takže jsem měla jako kolemjdoucí (ovšem s fotoaparátem) výhodu zachytit nestřežené okamžiky nudících se nebo naopak živě diskutujících prodavaček a zákazníků. (…) Druhým, avšak příbuzným tématem, jsou naopak průhledy přes zašpiněná, poškrábaná a posprejovaná skla do okolí. Nasnímala jsem je většinou na sídlištích. Anonymní vzkazy dodávají anonymnímu sídlišti úplně jiný rozměr. I když jde někdy jen o maličký detail, proměna celku je významná."* (20)

Jako tradičně byla s vernisáží spojena performance autorky, tentokrát ve spolupráci s jejím čtyřletým vnukem. Ten hrál na připravené perkuse, hrnce a krabice od piva, zatímco ona vedle něj nehybně stála v modré paruce, držíc před sebou plexisklo s nápisem „Výprodej, vše za 59,99". Číslo odkazuje na její věk, protože s výstavou byla spojena oslava jejích šedesátin.

Vystaveno
2008, Malá galerie České spořitelny, Kladno

Nie traćmy się z oczu (2008)

Jedná se o další místně specifický projekt tvořený pouze na jednu výstavu – stejně jako v případě dříve uvedeného ani tento nemá samostatný název, a proto je zde opět uveden pod souhrnným názvem celé výstavy – v polštině *Nie traćmy się z oczu*, v češtině pak *Neztrácejme ze zřetele*.

Autorka pro výstavu vybrala celkem čtyři fotografie.

Vystaveno
2008, Nie traćmy się z oczu , Galeria Katowicka, Katovice, Polsko (SV)

Civilizace (2008)

O souboru Civilizace bylo již krátce psáno v části o souboru *Periferie*, protože právě jeho část byla vybrána na společnou výstavu s Jiřím Hankem, a nakonec převzala jméno jeho souboru. V Novém Městě nad Metují byla ale další část souboru již vystavena pod svým původně pracovním názvem. Opět se zde setkáváme s detaily města.

Vystaveno
2008, Nekonečnost iluze, multimediální výstava, Nové Město nad Metují (SV)

Jedno místo (2008)

V dalším souboru se autorka z města vrací zase zpět do přírody a zve nás na místa, která jsou jí blízká. Místa, kde se cítí dobře a jsou pro ni důležitá. Soubor byl fotografovaný v okolí Zbečna na Křivoklátsku a jedná se především o minimalistické krajiny a detaily Klíčavské přehrady a oblohy.

Rudolf Němeček k souboru napsal: *„Člověk ve svém životě může milovat druhého člověka, děti, vnoučata, nebo může podlehnout mamonu peněz, má však své jedno místo, prostorově někde na Zemi, kam se vrací ve vzpomínkách, žije-li vzdálen onomu místu, nebo toto místo navštěvuje, dokud mu slouží nohy a zrak. Jedno místo, pro každého z nás, je geniem loci, je zároveň připomínkou dění, které bylo v dobách dětství, mládí, dospívání, místem, kam v tichu podvečera či brzy ráno s radostí nebo bolestmi mnohý z nás přecházel a vrací se. Jiřina Hankeová maluje obrazy, skládá básně, fotografuje, je plná tvořivé energie, je zároveň odvážná, neboť pozváním na jedno místo, to její, poodhaluje svou duši a ve svém místě nás vítá."* (21)

Vernisáž v Muzeu T. G. Masaryka v Lánech jako tradičně doprovázel hudební doprovod dcery Lucie.

Vystaveno
2008 Prague Foto 2008, v expozici Leica Gallery Prague, Galerie Mánes, Praha (SV)
2009, Muzeum T. G. Masaryka, Lány

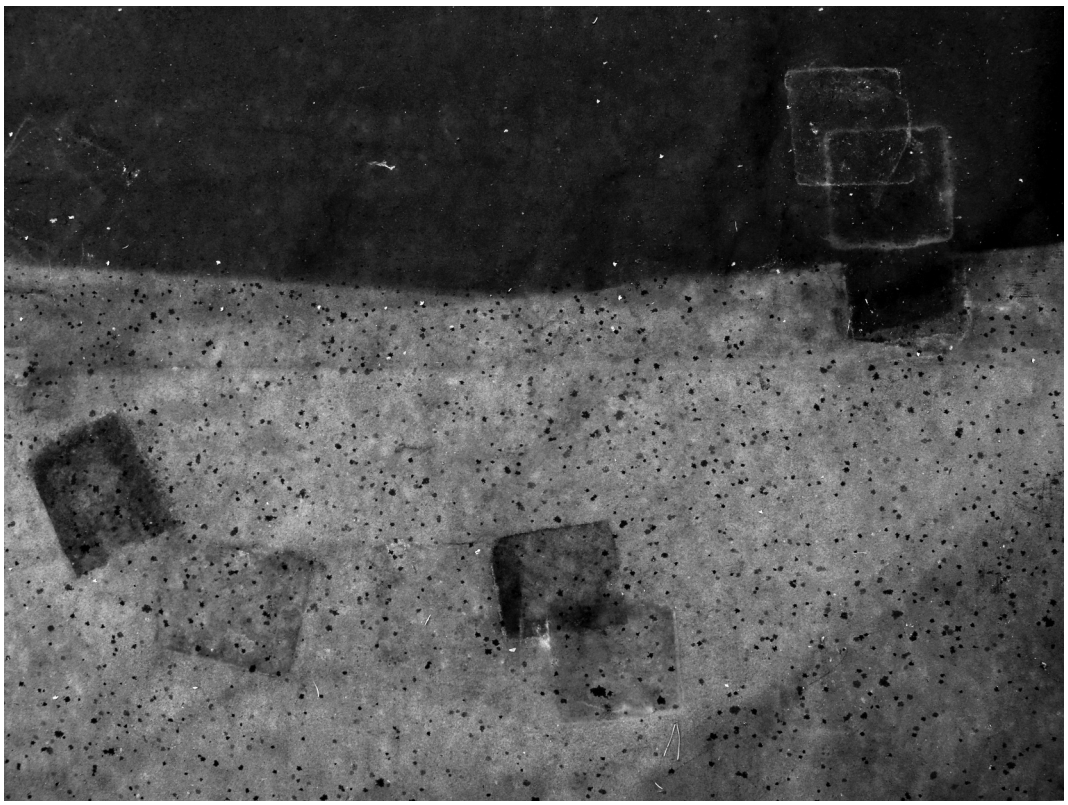

Totalitní krajina (2008)

Tento soubor opět nemá specifický název. Zde je tedy uváděn pod názvem výstavy, pro kterou byl speciálně vytvořen. Šest velkoformátových, abstraktně působících černobílých fotografických tisků instalovaných pod strop z rezavých traverz v objektu těžní věže Mayrau bylo doplněno o zpomalený zvukový záznam chodu těžního stroje Ringhoffer. Během výstavy se nejspíše vlivem zbytkových chemikálií ve výstavním prostoru tisky měnily – všechny zčervenaly. I když toto nebylo zpočátku zamýšleno, sama autorka tento proces hodnotí jako pozitivní a skvěle doplňující celou myšlenku souboru.

Dále se této specifické výstavy zúčastnili umělci Martin Janíček, Jiří Hanke, Miloš Šejn a Martin Zet.

Vystaveno
2008, Totalitní krajina, Hornický skanzen Mayrau, Vinařice u Kladna (SV)

Nový industriál (2009)

Soubor vystavený v rámci bienále Industriální stopy ukazuje stavbu nových průmyslových staveb na polích podél dálnic a měst a táže se na jejich architektonickou utilitárnost. Je ale zároveň i jistým protestem proti ničení jinak výrazných krajinných prvků. A také autorčinou otázkou po využitelnosti těchto staveb poté, co přestanou sloužit svému původnímu účelu.

V souboru Jiřina Hankeová přináší do industriální fotografie něco nového, jak poukázal Michal Janata v textu k výstavě: *„Industriální fotografií se u nás zabývá řada fotografů. Václav Jirásek například v cyklech Vaňkovka a Industria vytvořil nostalgicky kultivovaný žánr továrního zátiší s rafinovanou hrou valérů. Systematicky a s dokumentární účelností se věnuje industriální architektuře Pavel Frič. Uvádím tato dvě jména v souvislosti s výstavou Jiřiny Hankeové, protože oba autoři ztělesňují dva krajní póly české industriální fotografie. Jirásek nadřazuje formálně kompoziční mistrovství nad jakékoli vizuálně registrační úsilí, jež je naopak primární pro Friče. Jiřina Hankeová přichází s jiným prvkem, s průmyslovým objektem jako součástí krajiny."* (22)

Daleko později se pak zasazením industriálních staveb do krajiny zabývá například další český autor Tomáš Chadim.

Vystaveno
2009, Malá galerie České spořitelny, Kladno

Na cestě (2009)

Opět se vracíme k tématu příběhů za sklem, kde je autorka od dění oddělena jasnou hranicí okna, tentokrát se ale jedná o jednotlivé snímky z cest. Neustálá potřeba pohybu, kterou známe všichni – přes zamlžená či špinavá okna pozorujeme ubíhající svět na cestě do práce, na chalupu, za přáteli. Příběhy na druhé straně jsou nám neznámé a je tedy jen na nás, na divácích, co nám připomenou. A přesně o tom je i tento soubor. Určitě zde lehko nalezneme analogii ke slavnému dílu Jacka Kerouaca, jelikož se v souboru vlastně jedná o proud vědomí viděný přes obrazy.

Soubor byl spolu se souborem *Cyklické krajiny* v rámci Fotofestivalu v Blatné vystaven pod odlišným názvem *Krajiny na cestě*.

Vystaveno
2009, Galerie GM, Pardubice
2011, Vlastivědné muzeum a galerie, Česká Lípa
2011, Na cestě & Cyklické krajiny, UniCredit Bank pobočka Na Příkopě, Praha
2012, Na cestě & Cyklické krajiny, UniCredit Bank pobočka Náměstí Republiky, Praha
2014, Krajiny na cestě, Blatenský fotofestival (9. ročník), Blatná (SV)

Poem (2010)

Místně specifický projekt připravený přímo pro budějovickou kavárnu Café Au Chat Noir, která je spojena s Francií nejen svým jménem, ale také se při výstavách zaměřuje na tuto zemi. Právě proto pro ně Jiřina Hankeová připravila soubor fotografií zobrazující reálné krajiny většinou městského rázu, detaily města i tolik známé vinice z okolí Champagne. Název souboru je odvozen od nápisu na zdi na jedné z fotografií.

Vystaveno
2010, Café Au Chat Noir, České Budějovice

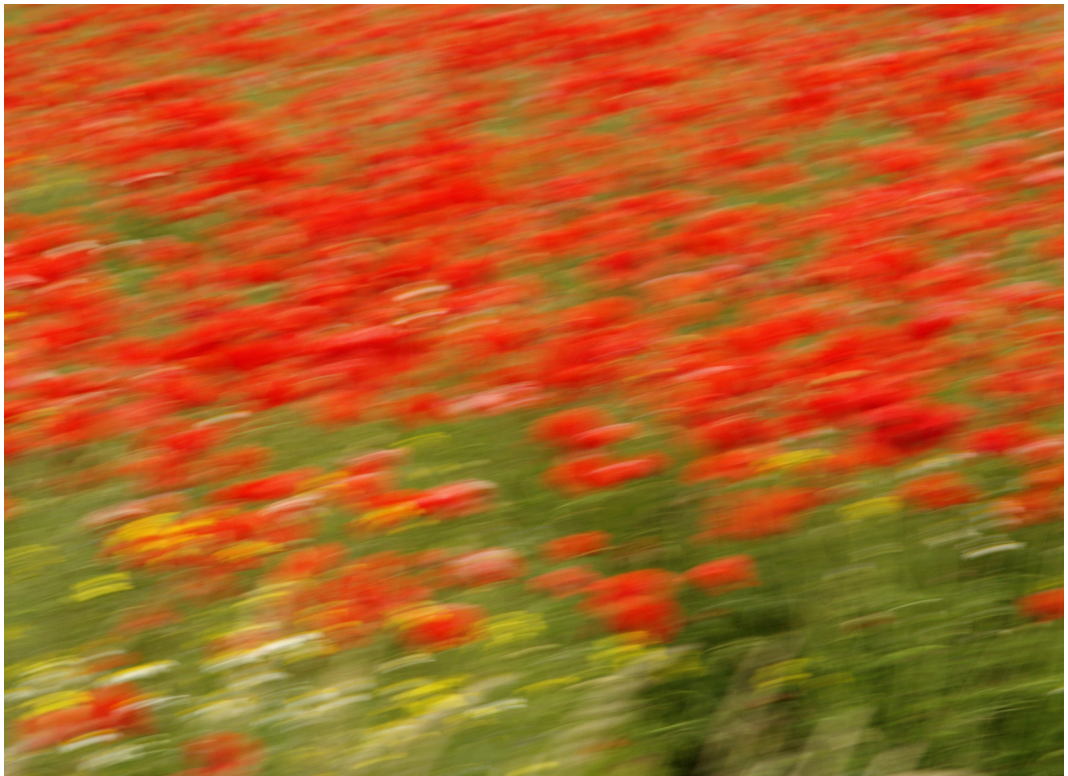

Cyklické krajiny (2010)

Soubor se v pohybové neostrosti podobá jednomu z předchozích souborů nazvanému *Na cestě*, ale svým vyzněním je určitě jiný. Už nemáme výhled částečně skrytý za špinavým či zamlženým sklem, ale díváme se přímo. Neurčitost krajin, které bychom mohli nalézt kdekoliv v Čechách, a dokonce nejen tam, vyznění souboru ještě více znásobují.

O souboru se v diplomové práci o Malé galerii spořitelny dozvídáme následující: *„Soubor inspirovaný impresionismem je postaven na pohybové neostrosti, podobně jako černobílý cyklus Infinity od Pavla Baňky. Jiřina Hankeová fotografovala z různých dopravních prostředků nebo za chůze. Pohybová neostrost zde vytváří iluzi pohybu zeměkoule a střídání ročních období. Je potlačen prvotní informativní plán snímku, zcela vyloučeny detaily a zaznamenán pouze zobecňující charakter krajiny."* (23)

Soubor byl vždy prezentován pod názvem *Cyklické krajiny* s jednou výjimkou – při vystavení v Příbrami jej přejmenovali pouze na *Krajiny*. Tato výstava byla poslední, kterou před svou smrtí (25. 2. 2011) kurátorsky uvedla kunsthistorička a básnířka Věra Jirousová.

Vystaveno
2010, Malá galerie České spořitelny, Kladno
2010, Prague Photo 2010, Výstavní síň Mánes, Praha (SV)
2011, Na cestě & Cyklické krajiny, UniCredit Bank pobočka Na Příkopě, Praha
2011, Národní muzeum fotografie, Jindřichův Hradec
2011, Krajiny, Galerie Františka Drtikola, Příbram
2012, Na cestě & Cyklické krajiny, UniCredit Bank pobočka Náměstí Republiky, Praha
2012, Cesta světla – závěrečný soubor triptychu výstav, Kolín (SV)
2018, Dvě z Kladna & Světlo – Tvar – Barva (spolu s Jitkou Válovou), Artinbox galerie, Praha (SV)

Banality (2010)

Jednoduchý a banální svět na neobyčejných obrazech, které diváka donutí zastavit se. Naše každodenní výhledy, kolem nichž projdeme bez povšimnutí, Jiřina Hankeová zaznamená na čip fotoaparátu, a ještě více podpoří jejich (ne)obyčejnost. V obrazech opět hledá jednoduchost ve složitém světě.

Oproti předchozím souborům pak autorka v tomto souboru výrazně pracuje s barvou. Ale ne na úkor kompozice: *„To, co nám Jiřina Hankeová předkládá jako skrumáž předmětů, je ve skutečnosti racionálně uchopená kompozice. Běhouny a vazáky kvádrového zdiva jsou konfrontovány s horizontálně kanelovou dveřní roletou, hladkým portálem, strukturou dlažebních kostek a zakřivenými diagonálami provazů. Předměty jsou vyňaty ze své „příručnosti", ze sítě potřeb a neupotřebení, a jsou postaveny do služeb kompozice, rytmus dvou řad vidliček je nadřazen pouhé hromadné přítomnosti někde na slavnostní tabuli."* (24)

Vystaveno
2010, Paris Photo 2010, v expozici Leica Gallery Prague, Carrousel du Louvre Gallery, Paris, Francie (SV)
2012, Leica Gallery Café, Praha
2013, Malá galerie České spořitelny, Kladno
2013, Muzeum T. G. M., Rakovník
2019, Jiří Hanke a rodinné balení, Galerie 4, Cheb (SV)
2020, Banality (spolu s Honzou Flaškou a Lenkou Pužmanovou), Kino Kotva, České Budějovice (SV)

Za zrcadlem (2011)

Stejně jako například soubor *Cyklických krajin* je i tento inspirován impresionismem, i když se od něj na první pohled liší. Tentokrát již není využívána pohybová neostrost, ale obrazy jsou odrazem reálných krajin v odrazu vodní hladiny. Svou reálností, a přesto neurčitostí, se znovu přibližují autorčině malířské tvorbě.

Jak uvádí text k výstavě: *„Autorka na první pohled pracuje s optickou deformací smyslově zobrazitelné skutečnosti, aby se dotkla zdánlivě skutečnější, než je ta ověřitelná smysly. (…) Jenže u Jiřiny Hankeové primárně nejde o to fixovat atmosférickou subtilnost skutečnosti, ale spíše postihnout její mnohoznačnost."* (25)

Odrazy skutečného světa nalézáme už u Platóna v jeho *Podobenství o jeskyni*, kde se ovšem nejednalo o vodní hladinu, ale o stěnu jeskyně. A dále v Bibli a u Kanta, je to téma opakující se neustále v dějinách umění i filozofie a jak nakonec vidíme i na tomto souboru, je to téma stále aktuální.

Vystaveno
2011, Malá galerie České spořitelny, Kladno
2011, Za zrcadlem, Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo (SV)

Zátiší (2011)

Jednoduchý název pro tematicky jednoduchý soubor. Prostá a banální nalezená zátiší, která jsme viděli už i u předchozích souborů, opět nabízí daleko více, než co na nich reálně vidíme. Jistou podobnost s díly českého fotografa Jana Svobody určitě nelze zapřít.

Součástí tohoto souboru jsou i zátiší z domu sester Válových, v rámci jejichž retrospektivy k 90. výročí narození byla také vystavena. Pod názvem *Bendlova 6* (adresa domu sester Válových) pak byla tato část souboru vystavena i na 5. kladenském salonu – prvním, kterého se Jiřina Hankeová jako autorka zúčastnila. A také na dalších výstavách k připomenutí jejich práce.

Vystaveno
2012, Válovky 90 (spolu s Jiřím Hankem & Robertem Kissem), Malá galerie České spořitelny, Kladno (SV)
2012, 5. kladenský salon, Galerie Kladenského zámku, Kladno (SV)
2014, Rodinné balení, Malá galerie České spořitelny, Kladno (SV)
2020, Jiřina a Jiří Hankeovi, Válovky, Městské muzeum Rýmařov, Rýmařov (SV)
2022, Jiřina a Jiří Hankeovi, Válovky 100, Kabinet fotografie, Galerie Kladenského zámku, Kladno (SV)

White (2012)

Velmi jemný a křehký soubor černobílých zátiší, kde ale, jak už název souboru napovídá, výrazně převažují odstíny bílé. Opět grafický a zároveň abstraktní soubor a návrat k tradici malby spíše než fotografie.

Autorku zde nezajímá pouze achromatická barevnost, ale především struktura povrchů zvýrazněná stíny. Můžeme zde tedy vidět jistý návrat k strukturální abstrakci předchozích souborů, i když spíše v doslovném významu tohoto slovního spojení než v expresivním výrazu, který používal český informel.

Tento soubor byl vždy vystavován společně se snímky Jiřího Hankeho a v kontrastu k nim: *„Jiřina Hankeová ukazuje, že bílá plocha je bílá rozdílným způsobem v rozdílné míře plastičnosti, kdy dvojrozměrná plocha přechází v trojrozměrné těleso. Jiří Hanke ve svých studiích demonstruje černou na zastaveném pohybu svého těla a v této fixaci pohybu demonstruje, to znamená ukazuje, schopnost pohybu být symbolem, poukazem k něčemu, co lze vyjádřit lidskou řečí. Motorika černé a vrásnění bílé jsou tu osou fotografického příběhu.“* (26)

Jako první vznikl právě soubor Jiřiny Hankeové, Jiří Hanke doplnil svůj do černa laděný soubor až jako reakci na něj a společný název pak dala výstavě skotská whisky Black & White. Na výstavách byly oba soubory vždy doplněny stejnojmennou básní Jiřiny Hankeové.

Vystaveno
2012, Black & White (spolu s Jiřím Hankem), Labyrinth – Festiwal Neuer Kunst, Słubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo (SV)
2013, Black & White (spolu s Jiřím Hankem), Památník Terezín – Malá pevnost, Terezín (SV)
2017, 35 let poté – Black & White (spolu s Jiřím Hankem), Zámecká galerie města Kladna, Kladno (SV)

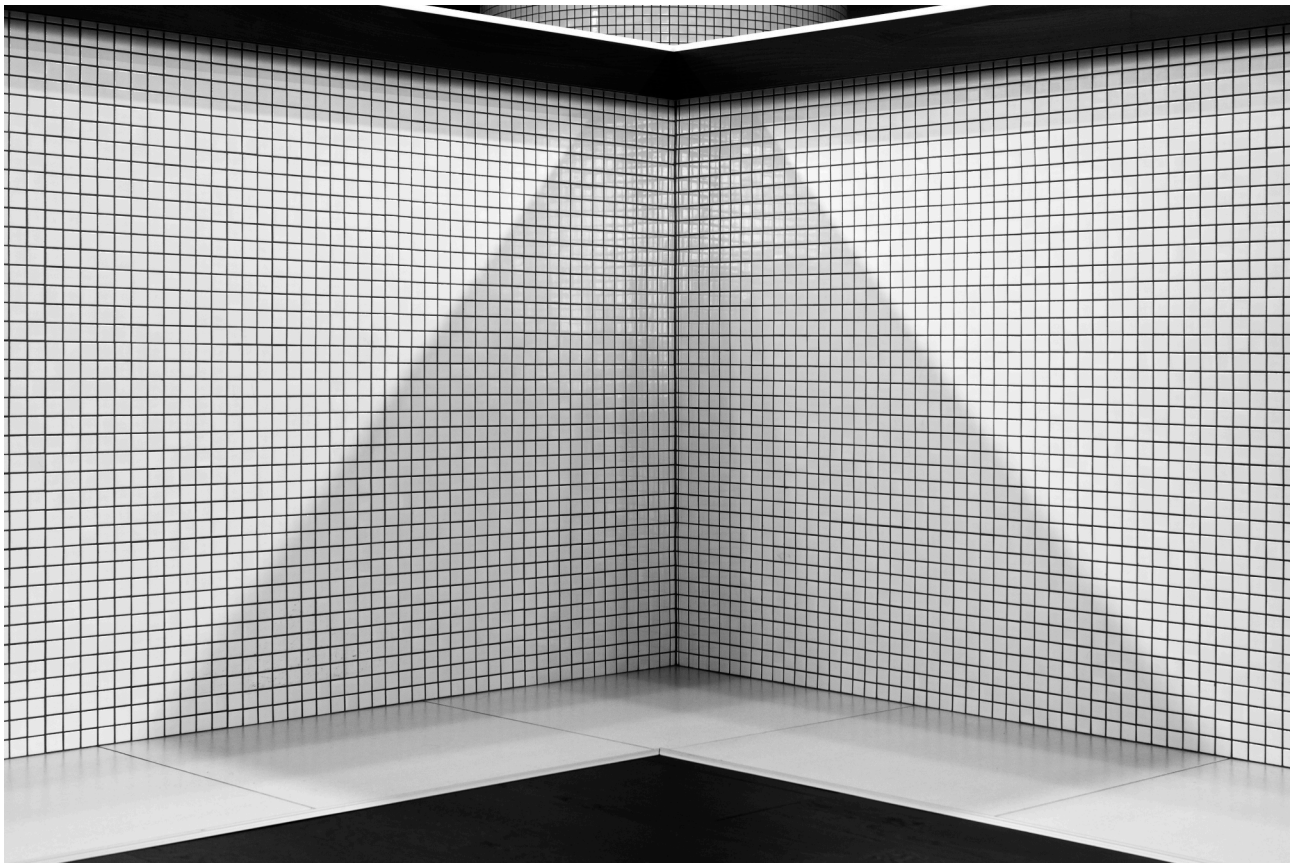

Stíny (2013)

Od bílé pak následuje přechod ke stínům, které ale ovšem opět nabízí více bílé než černé. Sterilní architektonické zákoutí ozvláštněné geometrickým stínem a zakončené jeho zmizením. Opět soubor značně grafický a částečně abstraktní odkazující k tradici geometrické abstrakce.

Soubor vznikl jako takový vedlejší produkt při fotografování dnes již nefungující galerie na Sítné v Kladně, kde takto vypadal barový pult.

Vystaveno
2013, Stíny & RGB-Y, Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo (SV)
2014, 6. kladenský salon, Galerie Kladenského zámku, Kladno (SV)
2016, Prague Photo 2016, Kafkův dům, Praha (SV)
2018, Dvě z Kladna & Světlo – Tvar – Barva (spolu s Jitkou Válovou), Artinbox galerie, Praha (SV)
2020, Jiří Hanke a rodinné balení, Blatenský fotofestival (15. ročník), Městské muzeum Blatná, Blatná (SV)

RGB-Y (2013)

V abstrakci pokračuje Jiřina Hankeová také ve svém dalším souboru, který tvoří pouze jedna fotografie digitálně upravená do čtyř různých barevných variant, od nichž je i odvozen celý název souboru. Jedná se o jediný v takové míře digitálně upravovaný soubor autorky.

Opět se v něm vrací k banální abstraktní scéně, která ale díky různému barevnému provedení působí hravě.

V některých zdrojích je tento soubor chybně nazvaný pouze jako *RGB*, ale správný název je ten doplněný i o žlutou, tedy *RGB-Y*.

Vystaveno

2013, Stíny & RGB-Y, Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo (SV)

2018, Dvě z Kladna & Světlo – Tvar – Barva (spolu s Jitkou Válovou), Artinbox galerie, Praha (SV)

2020, Jiří Hanke a rodinné balení, Blatenský fotofestival (15. ročník), Městské muzeum Blatná, Blatná (SV)

Totéž jako jiné (2014)

Autorka tentokrát přechází k inscenovaným zátiším, s nimiž částečně začala už v souboru *White*, kde byly ale cílem abstraktní obrazy, zato zde už se potkáváme s čistými a hravými zátišími konkrétních objektů. Z rozložení všech předmětů na fotografiích je cítit řád a hledání (a nalezení) jednoduchosti.

K souboru autorka říká: *„Záleží mi na charakteru proměny z výchozího neupraveného celku postupně, přes dílčí změny, až ke konečným podrobnostem. Objekty pokládám na podkladový papír, zformovaný tak, aby podtrhl jejich vzhled. Některé z nich navíc zanechávají na bílém podkladu barevné otisky, ty jsou pak vítaným závěrem."* (27)

O filozofické stránce celého souboru se pak ve svém textu k výstavě rozepsal Michal Janata na základě části fotografií zobrazujících jablko: *„Je celé, nezkonzumované jablko tímtéž jablkem, do něhož již někdo kousl, ale které bylo před chvílí celistvé? A dá se k těm dvěma jablkům, o nichž máme pochybnost, zda jsou tytéž, přiřadit ještě třetí jablko, z něhož zbyl téměř jen ohryzek? Jde ve všech třech případech o tentýž plod, jehož tři fáze máme před očima, nebo jde o tři různé věci? Kdyby šlo tyto pochybnosti snadno rozptýlit, nebyla by potřeba ani logika ve všech svých formách, ani fotografie. Každá fotografie vypadá na první pohled jako potvrzení podobnosti obrazu a zobrazeného a tato korespondence je první a základní obtíží fotografie, neboť jde o nejvíce zpochybnitelné tvrzení. Fotografický obraz je totožný se sebou samým, ale radikálně netotožný se zobrazenou skutečností."* (28)

Část souboru byla pod názvem *Jablko Evino* vystavena už na festivalu Labirynt ve Frankfurtu nad Odrou.

Součástí vernisáže v Malé galerii spořitelny v Kladně byla opět performance: *„Vernisáž doprovázela performance, tentokrát v podobě koše jablíček, které Jiřina při vernisáži rozdala návštěvníkům ke konzumaci a požádala je, aby po snědení odložili ohryzky na určené místo, kde je pak opět fotografovala."* (29)

Vystaveno

2015, Jablko Evino, Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo (SV)

2015, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2016, Prague Photo 2016, Kafkův dům, Praha (SV)

2016, 7. kladenský salon, Galerie Kladenského zámku, Kladno (SV)

2017, Rodinné balení, Czech Photo Centre, Praha (SV)

2018, Dvě z Kladna & Světlo – Tvar – Barva (spolu s Jitkou Válovou), Artinbox galerie, Praha (SV)

2019, Jiří Hanke a rodinné balení, Galerie 4, Cheb (SV)

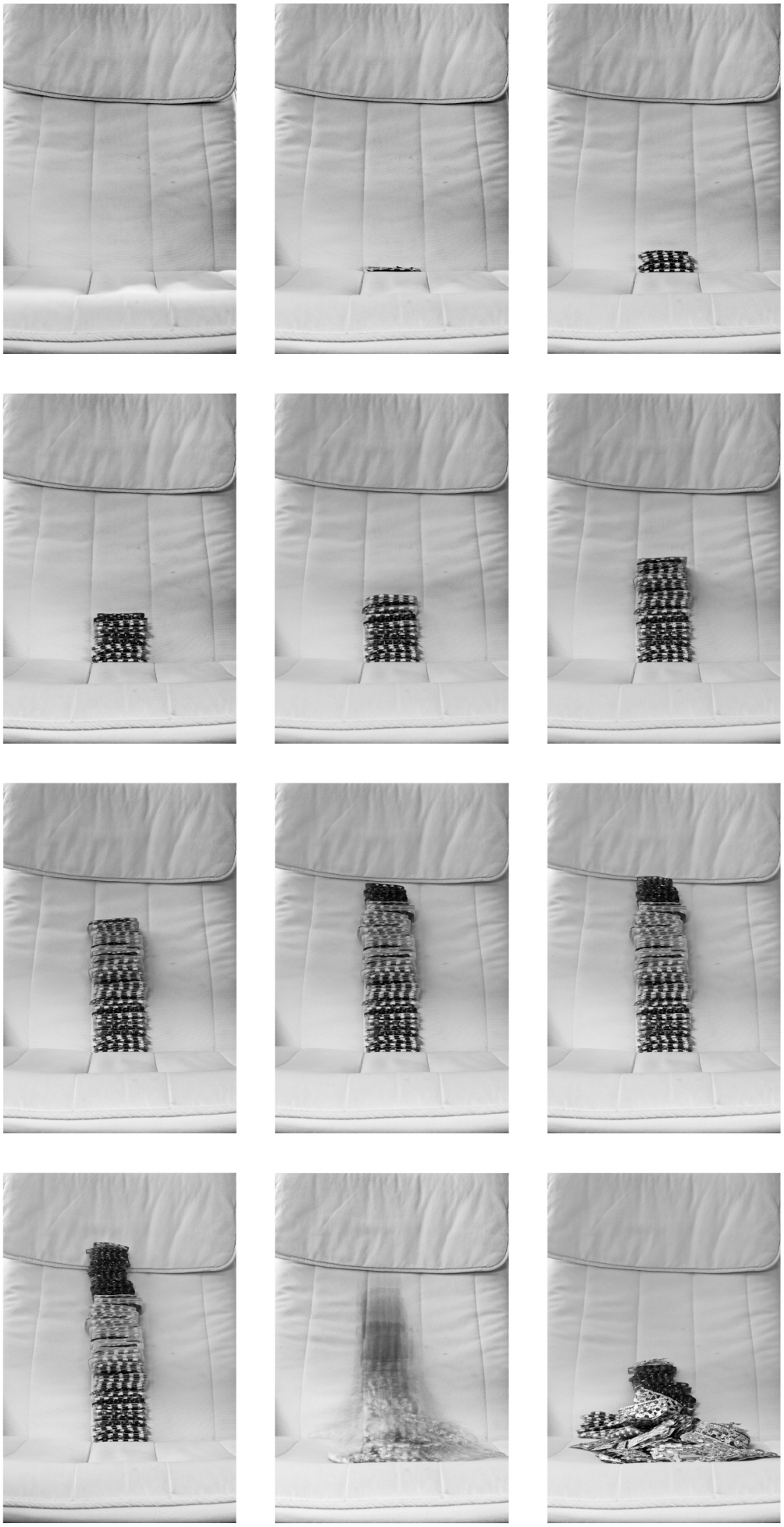

Nonverbální komunikace (2014)

Dalším podobně silným souborem jako je nejznámější *Trapný pokus o autoterapii* je zatím příliš nevystavovaná *Nonverbální komunikace*. Soubor se skládá z 12 snímků navršujících se plat s léky a jeho interpretace je divákovi jasná na první pohled, i když mluví nepřímo. Opět se dostáváme k otázce nemoci a k boji s ní za pomoci vizuálního umění.

U souboru je více než u jiných potřeba jeho kompletního vystavení, protože má jasný závěr, bez něhož by bylo jeho vyznění zcela odlišné.

Vystaveno
2014, Nonverbální komunikace, Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo (SV)
2023, Nonverbální komunikace, GASK, Kutná Hora

Les (2015)

Svými snímky přírody zaujala Jiřina Hankeové členy v té době ještě bezejmenné, později pojmenované skupiny autorů Skupinaneskupina, a tak ji přizvali na jejich společnou výstavu s tématem lesa. Přímo pro ni Jiřina Hankeová připravila svůj pohled na les sestavený z již dříve vyfotografovaných snímků, které ale nebyly součástí jiných souborů.

Přizvaná byla nejen na tuto konkrétní výstavu, ale stala se členkou skupiny a v budoucnu s jejími dalšími členy mnohokrát vystavovala.

Vystaveno
2015, Les – Forest – Wald, Kino Kotva, České Budějovice (SV)
2016, Les, Malá galerie v České spořitelně, Kladno (SV)

Ztráty a nálezy (2016)

Anotace autorky nás zavádí do příběhu tohoto souboru: *„Soubor Ztráty a nálezy je příběhem nalezených předmětů. Již několik let systematicky sbírám předměty, které najdu cestou a zaujmou mne. Nevím, kdo je ztratil nebo odhodil. Předměty komponuji do minipříběhů nebo jim ponechávám strohou abstrakci."*

Fotografie jsou opět inscenovanými zátišími s notnou dávkou vtipu a vypravěčského umu. Přímá interpretace je však opět ponechána na divákovi.

Soubor je vlastně spojením tří různých cyklů*: „Spojovací linií prvního je černá plocha. Ta tvoří pozadí, na němž se odehrávají různé konstelace věcí. (…) Druhým cyklem uvnitř cyklu je skrumáž, zastoupená zde jedinou fotografií. (…) Třetím typem fotografií spojených pod jednou střechou jsou obrazy, v nichž autorka využívá jakousi fotografickou obdobu divadelního Brechtova zcizovacího efektu. Zelená igelitová taška varuje, že modrá plocha se žlutým plastovým motýlem není nebe s hvězdou, ale modrá plocha se žlutým plastovým motýlem. Panenka s nápisem Resist! říká téměř totéž. Iluzivnost zobrazení je narušována poukazem na skutečnost vložením jakoby reálných věcí."* (30)

Vystaveno
2017, Identita, Blatenský fotofestival (12. ročník), Blatná (SV)
2018, Prague Photo 2018, Clam-Gallasův palác, Praha
2018, Malá galerie České spořitelny, Kladno
2018, Identita, Kino Kotva, České Budějovice (SV)
2018, Dvě z Kladna & Světlo – Tvar – Barva (spolu s Jitkou Válovou), Artinbox galerie, Praha (SV)
2019, Jiří Hanke a rodinné balení, Galerie 4, Cheb (SV)

Jaro – Léto – Podzim – Zima (2016)

Opakování, které ale není čistým opakováním – roční období znázorněná na příběhu pohovky v obýváku rodiny Hankeových. Autorka soubor připravila pro téma *Domov* již zmíněné skupiny autorů později pojmenované jako Skupinaneskupina, o níž je více napsáno v následující kapitole.

Na webových stránkách autorky se tento soubor objevuje také pod názvem *Roční období*.

Vystaveno
2016, Domov, Blatenský fotofestival (11. ročník), Blatná (SV)
2016, Domov, Kino Kotva, České Budějovice (SV)
2017, Domov, Malá galerie České spořitelny, Kladno (SV)
2018, Dvě z Kladna & Světlo – Tvar – Barva (spolu s Jitkou Válovou), Artinbox galerie, Praha (SV)
2023, Magie místa, Projekt Asociace profesionálních fotografů ČR, Galerie 1, Praha (SV)
2023, Magie místa, Projekt Asociace profesionálních fotografů ČR, Galerie 4, Cheb (SV)

U Bílého Lva (2016)

Tento soubor vlastně zapříčinil napsání této bakalářské práce, jelikož právě ten byl vystaven na Blatenském fotografickém festivalu, který jsem poprvé navštívila. Jedná se o černobílá nalezená zátiší z jednoho z hlavních dějišť fotofestivalu – z domu U Bílého Lva, kde bývají momentálně většinou vystaveny fotografie autorů Otevřené scény.

Jednoduché fotografie, které můžeme opět označit za banální a v nichž můžeme znovu nalézt odkaz k Janu Svobodovi a jeho křehkým snímkům. Zároveň ale mají jistou reportážní hodnotu, protože tento prostor se rok od roku proměňuje.

Vystaveno
2018, Blatenský fotofestival (13. ročník), Blatná
2018, 8. kladenský salon, Galerie Kladenského zámku, Kladno (SV)
2018, Identita, Kino Kotva, České Budějovice (SV)

Trochu morbidní obrazy (2018)

Že inspirace přichází k Jiřině Hankeové nenadále i na místech, kde bychom to nečekali, se jen potvrzuje u tohoto souboru. Obyčejná příprava vánoční večeře zapříčinila celý jeho vznik – při čištění kapra a vaření rybí polévky se jí zalíbily tvary kostí a vnitřností a poskládala je do snových obrazů. Zda se jedná o sen skutečně snový anebo o noční můru, je na divákovi.

Tato inscenovaná zátiší jsou fotografována po tři na sebe navazující roky. Každý z obrazů má své jméno související s vyobrazeným příběhem. Mimo rybích fragmentů autorka zařadila do souboru také fotografie svlečených hadích kůží, hmyzu a netopýra.

Vystaveno

2019, Trochu morbidní obrazy & Skalka, Blatenský fotofestival (14. ročník), Blatná (SV)

2019, Jiří Hanke a rodinné balení, Galerie 4, Cheb (SV)

2020, 9. kladenský salon, Zámecká galerie města Kladna (Trochu morbidní obrazy), Kladno (SV)

Skalka (2019)

Společně s *Trochu morbidními obrazy* byl v kobkách Blatenského fotofestivalu vystaven i zcela odlišný soubor černobílých krajinářských snímků zarostlé polorozpadlé budovy, která stojí na místě uprostřed lesa, místními obyvateli označovaném jako *Skalka*. V době fotografování souboru bylo toto místo ještě prosté odpadků, dnes se z něj bohužel stala nepovolená skládka.

Vystaveno
2019, Trochu morbidní obrazy & Skalka, Blatenský fotofestival (14. ročník), Blatná (SV)

Folkové prázdniny (2019)

Netradičním reportážním souborem je soubor *Folkové prázdniny*, který autorka fotografuje během svých návštěv stejnojmenného festivalu v Náměšti nad Oslavou. Jedná se o momentky z festivalu, ale i o portréty zde hrajících hudebníků.

Vystaveno
2019, Dundee Jam, Kladno

Ztráta identity (2021)

Nejnovější soubor autorky, který je ale stále ve fázi tvoření, i když některé jeho snímky již byly vystaveny v rámci jubilejního 10. kladenského salonu.

Vystaveno
2022, 10. kladenský salon, Zámecká galerie města Kladna (SV)

Nezařazená díla

Jiřina Hankeová tvořila také intermediální díla, která nemůžeme zařadit do větších celků – většinou se jednalo o díla určená přímo pro jednu konkrétní akci či umělecký počin.

Jednou z těchto prací je tvorba na fotografii založeného plakátu pro iniciativu Miloše Kima Houdka, který byl následně vystaven v Kolíně, v Praze a v Kladně v Galerii České spořitelny. Plakát byl kromě fotografie ještě doplněn o autorskou báseň.

Dalším podobným projektem pak byla práce s pohlednicemi Jolany Havelkové, ze kterých se stal umělecký objekt složený ze 6 pohlednic. Tuto práci autorka nazvala *Co na srdci, to na jazyku*.

Jednotlivou fotografii pak připravila také pro sérii výstav Projektu 101 Asociace profesionálních fotografů k připomenutí 101. výročí založení republiky. Jedná se o inscenované zátiší zobrazující nedokončenou pyramidu složenou ze 101 mincí.

Mimo výčet souborů pak stojí také každoroční novoročenky, které jsou od roku 2005 už jen fotografické a stejně jako soubory Jiřiny Hankeové jsou originálně pojaté. Jsou ovšem určeny především pro přátele a známé a samostatně nikdy vystaveny nebyly.

Fotografické skupiny a spolupráce

Skupinaneskupina

V roce 2015 byla Jiřina Hankeová přizvána na výstavu fotografické skupiny nazvané spontánně Skupinaneskupina, jejíž vznik měl být uměleckým vzdorem ukončenému studiu na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě, které znamenalo i konec společnému setkávání. Vznik skupiny shrnul jeden ze zakladatelů Martin Wágner: *„S kamarády, kteří se mnou studovali na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě, jsme založili skupinu, která nemá zatím žádný název. Bereme ji jako pokračování naší školy, jako vzdor tomu, že končíme a už se nebudeme scházet. Když jsme v červnu na posledních konzultacích seděli u táboráku a hrálo se na kytaru, padl na nás smutek z toho, že už tam nepojedeme. Proto jsme se dohodli, že každý rok vyfotíme jedno téma a pak z těch témat uděláme výstavu."* (31)

Sama Jiřina Hankeová Institut tvůrčí fotografie nikdy nestudovala, ale s mnoha jeho studenty ji pojí přátelské vztahy. Členové skupiny znali její práci, a tak byla právě zakládajícím Martinem Wágnerem ke skupině přizvána na základě jejích fotografií lesa, které odpovídaly momentálnímu tématu skupinové výstavy. Stala se tak členkou skupiny a posléze s nimi vystavovala na Blatenském fotofestivalu i mimo něj. Právě výstavy byly hlavním spojovacím prvkem celé skupiny, jinak se jednalo o velmi volné sdružení.

Kromě ní a již výše jmenovaného zakladatele Martina Wágnera byli členy skupiny například také Šimon Pikous, Michaela Kročáková nebo Lenka Pužmanová. Po odchodu Martina Wágnera drželi skupinu delší dobu při životě jihočeští autoři Václav Němec a Lenka Pužmanová, nyní ale již neexistuje.

Rodinné balení

Za fotografickou skupinu by se dala označit i samotná rodina Hankeových, jelikož už několikrát společně vystavovali na výstavách nazvaných Rodinné balení. Členy této skupiny jsou kromě Jiřiny Hankeové i tchán Jiří, manžel Jiří, syn Michael, dcera Lucie Halamíková a vnukové Dominik Hanke a Vojtěch Halamík.

První výstava této rodinné skupiny se uskutečnila v roce 2014 v Malé galerii České spořitelny v Kladně u příležitosti 70. narozenin Jiřího Hankeho.

V českém prostředí asi nenajdeme jinou tak rozsáhlou rodinnou fotografickou skupinu, a i ve světové fotografii by byl s hledáním podobné skupiny problém.

Další spolupráce

Kromě velké rodinné spolupráce napříč několika generacemi rodiny Hankeových Jiřina Hankeová spolupracovala na několika výstavách pouze ve dvojici se svým manželem Jiřím. Asi nejvýraznějším jejich počinem je výše popisovaná výstava *Black & White*.

Nezmínit nelze i uměleckou spolupráci s Michalem Janatou, který napsal většinu textů k výstavám Jiřiny Hankeové a zasadil je tak nejen do filozofického, ale i uměleckého kontextu.

Další umělecká činnost

Pro lepší pochopení Jiřiny Hankeové jako všestranné umělkyně je nutné se alespoň v krátkosti rozepsat i o její další umělecké činnosti.

Malba a kresba

Malbou a kresbou se Jiřina Hankeová zabývala už od raných let a pokračovala v ní až do prvních let po přelomu století, kdy nakonec dostala přednost tvorba fotografická. V úplných začátcích byla okouzlena díly Jana Zrzavého a tvořila kresby podle jeho příkladu. Postupně si ale rozvíjela svůj vlastní styl.

Byla i členkou výtvarného sdružení Ateliér '74 tvořeného několika malíři a jedním uměleckým kovářem. Tato skupina neměla žádný program, šlo hlavně o setkávání se s podobně tvůrčími lidmi. Založili ji umělci, kteří se potkali na kurzech kladenského akademického malíře Ludvíka Jelínka. Když už jim kurzy nestačily, založili právě tuto skupinu, aby mohli svou tvorbu dále společně rozvíjet. Její založení ale bohužel vedlo ke konfliktům s jejich učitelem.

Ke skupině se Jiřina Hankeová spolu se svým manželem přidala až od druhé výstavy – na první Jiří Hanke vystupoval pouze jako muzikant.

Básně

V rámci básnířské tvorby je potřeba zahrnout nejen básně, ale i psaní písňových textů, mimo jiné také pro svou dceru Lucii Halamíkovou, která je úspěšnou hudebnicí.

Knih vydala autorka celkem sedm: *Co s tím?* (2001), *Acrylová poezie* (2002), *Pohledy* (2002), *Chlorofyloví lidé* (2003), *Zahodit město za záda* (2004), *Trapný pokus o autoterapii* (2009) a *Světlo – tvar – barva* (2018). Poslední dvě jsou ale čistě fotografickými publikacemi a v této kapitole tedy blíže popisovány nebudou. Ostatní jsou sbírkami buď básnickými nebo částečně básnickými doplněnými o další krátké texty.

První vydaná básnická sbírka *Co s tím?* obsahuje pouze básnické texty a je doplněna o několik kreseb autorky. Je rozdělena na tři části s názvy *Já*, *Virtuální realita* a *Žena* a tematicky se točí kolem života autorky, jejích pocitů jak radosti, tak i osamění a také kolem role ženy v současné společnosti.

Vlastními ilustracemi doplnila Jiřina Hankeová i svou další sbírku s názvem *Acrylová poezie*, která básnicky doplňuje její obrazy z let 1995 až 2002. Bibliofilie byla vydána jako doplněk k její výstavě v kladenské galerii Radost otevírané v roce 2002 a byla použita i pro performance při otevření výstavy – 18 básní k 18 obrazům recitované 18 účastníky vernisáže.

Pohledy jsou naopak doplněny fotografiemi ze známého souboru *Pohledy z okna mého bytu* Jiřího Hankeho, k němuž se i jednotlivé básně vztahují. Byla vydána vlastním nákladem, a kromě známých fotografií ukazuje i slavné okno a část parku, který přesahuje původní pohledy. Vydání této knihy bylo určitou rozlučkou s dlouhodobým domovem Hankeových na kladenském náměstí Svobody, odkud se odstěhovali v roce 2003. Ještě před stěhováním zde ale uspořádali křest této publikace.

Předposlední sbírka *Chlorofyloví lidé* je souborem básní napsaných volným veršem a pojednávajících o personifikovaných květinách a rostlinách. Její řazení je podle ročních období – začíná na jaře a končí v zimě. Sbírka je doplněna ilustracemi Pavla Sedláčka.

Poslední vydaná kniha s básněmi, a nejen jimi, je už výrazně propojená s autorčinou fotografickou tvorbou, protože byla napsána jako doplnění k souboru jejích fotografií. Jmenuje se stejně jako jeden z výše popsaných souborů *Zahodit město za záda* a obsahuje většinou krátké vzpomínky a příběhy ze života autorky, ale je doplněna i několika básněmi. Samozřejmě také obsahuje fotografie, se kterými napsané texty přímo souvisí.

Specifickým počinem je pak báseň *Black & White*, která byla vytvořena speciálně pro společnou fotografickou výstavu stejného názvu manželů Hankeových.

Performance

Částečně s fotografií souvisí ještě jedna umělecká činnost, kterou Jiřina Hankeová organizuje a sama se jí účastní, a to je performance. Různé menší performance si připravovala pro vernisáže svých výstav v Malé galerii České spořitelny a nejen tam. Vždy se ale jednalo o akce spojené s vystavenými soubory, a právě s vernisážemi, ne o samostatně prováděná vystoupení. O některých z nich je napsáno více výše u jednotlivých popisů souborů.

Malou výjimkou, která ale také přímo souvisí s fotografickým souborem, i když ne přímo s vernisáží, je performance nazvaná *Autoterapie*, která byla zaznamenána na video Zdeňkem Pospíšilem a je doplněné hudbou dcery Lucie. Kromě vzniklého videa byl tento akt prováděn i na několika vernisážích souboru *Trapný pokus o autoterapii*.

Videa slouží jako záznam těchto vystoupení, proto zde Jiřina Hankeová není uvedena jako video umělkyně. I když v případě videa nazvaného *PETky* se krom záznamu performance jedná také o prezentaci jednotlivých snímků souborů doplněnou o zvukovou stopu ze samotné vernisáže.

Shrnutí tvorby

Zařadit tvorbu Jiřiny Hankeové pouze do jednoho již pojmenovaného uměleckého odvětví či směru je velmi těžké a prakticky nemožné. Má sice svůj rukopis a fotografické soubory spojují minimální výrazové prostředky, odosobnění a zájem o skryté příběhy krajiny i lidí, ale přesto se od sebe v mnohých dalších znacích liší a nepatří pouze do jedné škatulky.

Všechny také jistě spojuje jejich určitá autoterapeutická hodnota pro samotnou autorku a její zájem o nalezení jednoduchosti v jinak složitém světě, ale ani to nejsou kategorie jednoho směru. Sama autorka tvoří spontánně a nenechává se přímo ovlivňovat nikým dalším, i když samozřejmě nepřímé ovlivnění od autorů, které obdivuje a jejichž tvorbu zná, zde probíhá. Takovým autorem je například Jan Svoboda.

Typické jsou pro ni barevné fotografie, přestože u některých souborů použití barvy spadává do monochromatičnosti, například hned u jejího prvního souboru *Začalo to docela nevinně*. Fotografovat barevně byla i jedna z jejích podmínek při návratu k fotografické tvorbě po roce 2000, aby se i tím odlišila od fotografií svého manžela, který fotografuje většinou černobíle. Tímto krokem chtěla zdůraznit, že do pole jeho tvorby nechce nijak zasahovat. Z jejích následujících souborů je ale jasně poznat, že její styl tvorby je zcela odlišný. Jejich odlišnosti lze asi nejlépe vidět na jejich společných výstavách.

Později se černobílé fotografii Jiřina Hankeová už nevyhýbá, využívá ji v souborech *Stíny, White, Les, Skalka, Nonverbální komunikace* a *U Bílého Lva*.

Na technické stránce autorce příliš nezáleží, důležitý je pro ni samotný proces tvoření a aby fotografie vystihla to, co s její pomocí chtěla říci. I kvůli tomu nepoužívala složitý fotoaparát – vždy pro ni byla zásadnější jednoduchost techniky, aby ji příliš neodváděla od vlastního tvoření. Stejně pokračovala, i když si asi v roce 2010 pořídila profesionální fotoaparát Canon EOS 5D Mark II.

Na naprosté většině fotografií nefigurují lidské postavy, i když pozůstatků jejich činnosti si autorka všímá a v některých souborech je i kriticky komentuje a ptá se po jejich účelnosti. Za všechny mohu v tomto shrnutí jmenovat soubor *Nový industriál*.

Velkou výjimkou, co se týče zobrazení lidí, je její nejznámější soubor *Trapný pokus o autoterapii*, kde zobrazuje samu sebe. Motiv autoportrétu je v dějinách fotografie znám již dlouho, za jeden z prvních můžeme označit protest francouzského fotografa Hippolyta Bayarda ve snímku nazvaném *Sbohem, krutý světe!*, kdy upozorňuje na nespravedlivé neuznání své práce při vynálezu fotografie a podpoře poskytnuté francouzskou vládou pouze zdatnému obchodníkovi Louis-Jacques-Mandé Daguerreovi. Autoportrét byl ale samozřejmě znám daleko dříve, než byla vynalezena fotografie samotná. Slavní malíři jako Vincent van Gogh nebo Rembrandt van Rijn malovali sami sebe v průběhu celého svého tvůrčího života.

V dnešní době selfie je autoportrét jednou z nejpoužívanějších fotografických disciplín, ale pouze malou část z aktuálně tvořených autoportrétů můžeme označit za umění. V české fotografii je asi nejvýraznější tvorba Dity Pepe, jejíž dlouhodobé soubory jsou zaměřeny prakticky pouze na autoportréty. Podobně jako ve světové fotografii Cindy Sherman se v nich snaží vžít do role jiných lidí a tím objevit i něco ze sebe samé. Další výraznou postavou je Libuše

Jarcovjáková, která celoživotně dokumentuje vše okolo sebe a samozřejmě i samu sebe.

Přesto jsou autoportréty Jiřiny Hankeové od těch výše uvedených odlišné, protože jejím hlavní záměrem nebylo zobrazit samu sebe, ale stále opakovanými pokusy poukázat na svůj momentální vnitřní stav a vlastní prožívání. I když ani to není správně vystihnuto, protože většina fotografií tohoto souboru nebyla tvořena s jasně promyšleným záměrem, ale spíše pudově, pro vlastní nalezení sebe samé a duševního klidu s pomocí umění.

Zcela jistě je ale tento soubor autoterapeutický a určitě není mezi soubory Jiřiny Hankeové jediný. I v tom můžeme nalézt podobnost s výše zmíněnou Ditou Pepe, jejíž doktorandská práce zkoumá vliv traumatu na vlastní tvorbu. Považovat ale soubory Jiřiny Hankeové za pouhou odpověď na určité trauma by bylo nesprávné. To se jistě děje u *Trapného pokusu o autoterapii*, ale v dalších souborech je jejím záměrem si spíše pomocí fotografií vysvětlit aktuální stav věcí či mysli a dobrat se k vlastnímu porozumění problému či dokonce najít jeho řešení. Popřípadě i určitou věc humorně okomentovat.

Jako autoterapeutické můžeme označit soubory mnoha současných fotografů, jelikož umění je často prostředkem pro vyrovnání se s vlastními myšlenkami. A složitost doby tomu ještě přispívá. Přesto pokud se podíváme do historie fotografie, je složité určit, kdy k přerodu od fotografie jako záznamu reality či fotografie jako uměleckého díla došlo ke změně na fotografii jako prostředku vlastního poznávání. Asi nejpravděpodobnější bude období surrealistické fotografie, kdy se autoři oprostili od myšlenkového tvoření a začali se více nořit do svého podvědomí a objevovat i své nevědomé jednání.

K české surrealistické fotografii zajisté patří Emila Medková, se kterou má Jiřina Hankeové společný nejen zájem o autoterapii ve fotografii, ale i tvoření v rámci strukturální abstrakce. Ta se ponejvíce projevuje v jejích dřívějších dílech, například v souboru *Krajiny cestou*. Samotná abstrakce a často grafické vidění světa je Jiřině Hankeové vlastní a souvisí určitě s její dřívější malířskou a kreslířskou tvorbou.

Zpět ale k autoterapii; ve své tvorbě ji využívá také Lenka Bláhová tvořící inscenované autoportréty zobrazující její vnitřní pocity. Dalším autorem je pak Vojtěch Sláma, který, podobně jako výše uvedená Libuše Jarcovjáková, tvoří svůj fotografický deník a přes něj reflektuje svět i sebe samotného.

S Jiřinou Hankeovou ho spojuje také zájem o zcela banální výjevy a věci. Souvisí to s hlavním jmenovatelem všech jejích souborů a v této práci už několikrát připomínanou myšlenku, a to je hledání jednoduchosti ve složitém světě. A také vidění krásy tam, kde ji ostatní na první pohled nevidí. Časté je v jejích dílech také opakování na základě nalezení určitého řádu. Tuto tendenci můžeme nazvat minimalistickou, ale samotné definování tohoto pojmu ve fotografii je složité.

Minimalismus jako umělecký směr vznikl v 50. letech 20. století ve Spojených státech amerických a ve svém základu se zcela vzdal vyprávění příběhů a zobrazování pocitů, důležitější byla forma dovedená do maximální jednoduchosti. V umělecké fotografii se projevila spíše vizuální jednoduchost a odstranění všeho nadbytečného než odklon od vyprávění příběhů. Můžeme říci, že právě jednoduchost se ještě posílila, ale umělci se zároveň nechtěli vzdát myšlenkového rámce svých souborů. Nemůžeme ale tvrdit, že jednoduchost ve fotografii se

objevila až se vznikem minimalismu v umění, i v dílech avantgardy nalézáme jednoduchost ve výrazových prostředcích. Spíše se tedy později ještě více podpořila a pojmenovala jako důležitý faktor při tvorbě snímků.

Absence vyprávění příběhů a důraz na co nejjednodušší formu určitě není záměr Jiřiny Hankeové. Mnoho jejích souborů je jistě založeno na minimálních výrazových prostředcích, ale její vůle vyprávět příběh je vždy silnější. Jde jí přeci jen o tvorbu samotnou a ta s určitým pocitem či příběhem vždy souvisí.

Jak už bylo naznačeno výše, technika není pro autorku tak důležitá jako samotné tvoření. A to se týká i závažných parametrů snímků jakými jsou kompozice, expozice apod. Ty se do jejích snímků dostávají spíše podvědomě díky jejímu uměleckému cítění než jako rozumový záměr.

Ve více svých souborech působí spíše jako tichý pozorovatel okolí a divákovi nabízí značnou volnost v interpretaci. A také kurátorům, kteří její vizuální výpověď následně zařadí do filozofického a uměleckého rámce. Autorka předkládá své poznatky viděné za průhlednou hranicí skla (obrazně a v několik souborech i doslovně), které nám dohromady prezentují určitý pocit z jejího vnímání, ale jak ho divák přijme už záleží jen na něm. Tento styl určitého odosobnění se od zobrazovaných událostí se projevuje například v souborech *Příběhy, Time Out* nebo *Na cestě*.

Být ale často nezúčastněným pozorovatelem jí rozhodně nebrání v upozorňování na celospolečenské problémy – ať už to je problém ničení krajiny průmyslovými stavbami či znečištění planety plasty. I když soubor *PETky* je vytvořen jako inscenovaná zátiší, ne (polo)dokumentární formou.

To je nakonec dalším znakem tvorby Jiřiny Hankeové, nevyhýbá se ani inscenování za účelem sdělení myšlenky. Její inscenovaná zátiší jsou jednoduchá jak v uspořádání, tak opět i technicky – nevyužívá žádného externího svícení a spoléhá se pouze na denní světlo. Jsou tvořena spontánně opět bez předem daného plánu. I když menší výjimku zde najdeme – soubor *Trochu morbidních obrazů* vznikal po tři roky v době Vánoc, a tak zde jistý plán v tvorbě byl. Přesnější by tedy bylo říci, že spontánnost je v prvotní myšlence na vytvoření souboru, ale u dalších fotografií pak autorka dále rozvíjí myšlenku aplikovanou na již vytvořené snímky. To jí ale nelimituje v spontánnosti při umisťování předmětů pro daná inscenovaná zátiší. Anebo ve spontánnosti při hledání dalších podobných motivů. Když poprvé objevila svůj oblíbený pyramidální motiv, bylo jejím dalším plánem hledat tento tvar v každodenní realitě dále, ale její snímky nebyly přesně plánované od začátku do konce. Jen si tohoto motivu jednoduše okolo sebe více všímala.

Z výše uvedeného je zcela jasné, že zařazení autorky je složité a musíme se spokojit pouze s vyjmenováním tendencí v jejím díle. Společné a jednotné určení pro všechny její soubory není pro jejich rozmanitost možné. Ani spolupráce se skupinou Skupinaneskupina a s rodinou nám v zařazení nepomůže, protože oboje jsou umělecky volné skupiny. Můžeme snad jen říci, že společným jmenovatelem souborů je osobní pocitový vklad autorky a jednoduchost výrazových prostředků.

Závěr

Tato práce si nekladla za cíl popsat kompletní tvorbu autorky, ale pouze představit její fotografickou činnost. Tu ale chtěla popsat nejúplněji, jak jen to bylo možné, a i proto jsou zde uvedeny všechny její vystavené soubory, takže si i čtenář sám může udělat obrázek o uměleckém vývoji její tvorby. Ta je velmi obsáhlá, proto ani to nebyl jednoduchý úkol.

Všechny výše uvedené body byly dodrženy, a navíc výčet souborů autorky byl doplněn ještě o další, jejichž názvy byly v dřívějším výčtu souborů spíše omylem vynechány. Vzhledem k počtu výstav a k velké aktivitě autorky, která představila alespoň jeden soubor každým rokem, je to zcela pochopitelné. Jen podrobná práce se všemi dostupnými zdroji, a především rozhovor s autorkou, mohla tyto nesrovnalosti odhalit.

Práce ale nenabízí pouze výčet souborů, věnuje se i shrnutí celé tvorby autorky a alespoň částečnému popsání historie tendencí v jejích dílech. Také je zde zmíněno několik další autorů, kteří tvoří podobně anebo pokračují a dále rozvíjejí dané umělecké odvětví. Zároveň jsem ale ani ve shrnutí nechtěla čtenáři podsouvat, co si o jednotlivých souborech má myslet, pouze nastínit, co má autorka společného s dalšími tvůrci.

Jako první práce zabývající se dílem Jiřiny Hankeové určitě splnila svůj prvotní účel – popsání jejího fotografického díla; do budoucna by pro kompletní postižení její umělecké činnosti určitě stálo za to prozkoumat a podrobně popsat i její malířskou a kreslířskou činnost, aby byla její umělecká monografie kompletní, protože i v těchto oblastech má jistě co nabídnout.

Poznámky

(1) HANKEOVÁ, Jiřina. *Zahodit město za záda*. Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2004. s. 88.

(2) HANKE, Jiří. *Malá galerie v České spořitelně v Kladně: 1977-2017*. Praha: pro Malou galerii v České spořitelně v Kladně ... vydal KANT, 2016. s. 7-8.

(3) HANKE, Jiří. *Malá galerie v České spořitelně v Kladně: 1977-2017*. Praha: pro Malou galerii v České spořitelně v Kladně ... vydal KANT, 2016. s. 15.

(4) Pro Jiřinu Hankeovou oddechový čas neexistuje. *Kladenský deník* [online]. Copyright © [cit. 23.08.2022]. Dostupné z: https://kladensky.denik.cz/kultura_region/vystava20081014.html

(5) HANKEOVÁ, Jiřina. *Zahodit město za záda*. Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2004. s. 89.

(6) LIBORA, Pavel. Začalo to docela nevinně… In: *Fotografie magazín*. Praha, 2005, č. 8. s. 17.

(7) MATUŠTÍK, Marek. *Blatenský fotofestival*. Opava, 2021. Diplomová práce. SUO. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Instituttvůrčí fotografie. s. 32.

(8) HANKEOVÁ, Jiřina. *Zahodit město za záda*. Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2004. s. 89.

(9) JANATA, Michal. *Vidět to, co (ne)vidíme*. Kladno, 2005. Text k výstavě, strojový rukopis.

(10) BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. *Česká fotografie 20. století*. Praha: KANT, 2010. s. 170-175.

(11) VAŠÍČKOVÁ, Tereza. *Informelní projevy v díle vybraných českých umělkyň*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění. s. 27-28.

(12) JANATA, Michal. *Vidět to, co (ne)vidíme*. Kladno, 2005. Text k výstavě, strojový rukopis.

(13) HANKEOVÁ, Jiřina. *Co s tím?* Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2001. s. 60.

(14) HANKEOVÁ, Jiřina. *Jiřina Hankeová – Trapný pokus o autoterapii / An Awkward Attempt at Self-Therapy*. České Budějovice, 2009. Katalog. s.1.

(15) 10 Creatives Expressing Themselves With Depression Photography. *My Modern Met – The Big City That Celebrates Creative Ideas* [online]. Copyright ©

2022. All rights reserved. [cit. 17.08.2022]. Dostupné z: https://mymodernmet.com/depression-photography/

(16) JIROUSOVÁ, Věra. *Proč?, Jiřina Hankeová*. Kladno, 2007. Text k výstavě, strojový rukopis.

(17) Fotorevue 105 – Maria Dzierżyńska a Jiřina Hankeová – Chadimova Fotorevue. *Chadimova Fotorevue – zpravodaj o výtvarnících a dalších zajímavostech* [online]. Copyright © Jiří Chadima 2008 [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: https://www.fotorevue.org/fotorevue-105-maria-dzierzynska-a-jirina-hankeova/

(18) Fotorevue 65 – Jiří Hanke, Jiřina Hankeová „Periferie" – Chadimova Fotorevue. *Chadimova Fotorevue – zpravodaj o výtvarnících a dalších zajímavostech* [online]. Copyright © Jiří Chadima 2007 [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: https://www.fotorevue.org/fotorevue-65-jiri-hanke-jirina-hankeova-periferie/

(19) JIROUSOVÁ, Věra. *Čp. 937*. Kladno, 2007. Text k výstavě, strojový rukopis.

(20) Fotorevue 121 – Jiřina Hankeová „TIME OUT" – Chadimova Fotorevue. C*hadimova Fotorevue – zpravodaj o výtvarnících a dalších zajímavostech* [online]. Copyright © Jiří Chadima 2008 [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: https://www.fotorevue.org/fotorevue-121-jirina-hankeova-time-out/

(21) Fotorevue 147 – Jiřina Hankeová „Jedno místo" – Chadimova Fotorevue. *Chadimova Fotorevue – zpravodaj o výtvarnících a dalších zajímavostech* [online]. Copyright © Jiří Chadima 2009 [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: https://www.fotorevue.org/fotorevue-147-jirina-hankeova-jedno-misto/

(22) JANATA, Michal. *Krajina industriální pouště*. Kladno, 2009. Text k výstavě, strojový rukopis.

(23) HORKÝ, Lukáš. *Malá galerie v České spořitelně v Kladně*. Opava, 2018. Diplomová práce. SUO. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie. s. 34.

(24) JANATA, Michal. *Kompoziční potenciál předmětných konstelací*. Kladno, 2013. Text k výstavě, strojový rukopis.

(25) JANATA, Michal. *Klid v pohybu a pohyb v klidu / Akustický vizualismus Jiřiny Hankeové*. Kladno, 2011. Text k výstavě, strojový rukopis.

(26) JANATA, Michal. *Motorika černé a vrásnění bílé / Několik poznámek k barevnosti nebarevných barev*. Kladno, 2012. Text k výstavě, strojový rukopis.

(27) HORKÝ, Lukáš. *Malá galerie v České spořitelně v Kladně*. Opava, 2018. Diplomová práce. SUO. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie. s. 118.

(28) JANATA, Michal. *Totéž je jiné*. Kladno, 2015. Text k výstavě, strojový rukopis.

(29) HANKE, Jiří. *Malá galerie v České spořitelně v Kladně: 1977-2017*. Praha: pro Malou galerii v České spořitelně v Kladně ... vydal KANT, 2016. s. 38.

(30) JANATA, Michal. *Ztráta nálezu je nálezem ztráty*. Kladno, 2018. Text k výstavě, strojový rukopis.

(31) KAMFO BLATNÁ. *Divočina – Blatenský fotofestival /14. ročník 2019*. Blatná, 2019. Katalog. s.4.

Reproduktované fotografie

Kromě jedné fotografie jsou všechny fotografie uvedené v této práci dílem Jiřiny Hankeové, proto u nich až na zmíněnou výjimku autora nezmiňuji. Je tedy uveden pouze název fotografie (kurzívou, uveden pouze pokud existuje, v opačném případě je vynechán), název souboru, do kterého patří, rok jeho vzniku (v závorce) a stránka, na které jsou dané snímky k nalezení. Podle ní je seznam i seřazen. Pokud je na dané stránce uvedeno více fotografií, jsou zde názvy uvedené v pořadí odshora dolů, oddělené středníkem.

str. 12 | autor: Michal Tůma , Portrét Jiřiny Hankeové (2020)
str. 16 | Zahodit město za záda (2004)
str. 18 | Začalo to docela nevinně (2004)
str. 20 | Pyramidální krajiny & Krajiny cestou (2005)
str. 22, 25, 26 | Trapný pokus o autoterapii (2005)
str. 28 | *Mléko, strdí a PET; Přes čáru; Přicházejí*, PETky (2006)
str. 30 | Proč? (2007)
str. 32 | Trávy (2007)
str. 34 | Periferie (2007)
str. 36 | Č. p. 937 (2007)
str. 38 | Příběhy (2008)
str. 40 | Time Out (2008)
str. 42 | Civilizace (2008)
str. 44 | Jedno místo (2008)
str. 46 | Totalitní krajina (2008); *Na prodej*, Nový industriál (2009)
str. 48 | Na cestě (2009)
str. 50 | *Chmelnice; Zimní krajina; Vlčí máky,* Cyklické krajiny (2010)
str. 52 | *Bratislava,* Banality (2010)
str. 54 | Za zrcadlem (2011); *Lampa,* Zátiší (2011)
str. 56, přebal knihy | White (2012)
str. 58 | Stíny (2013)
str. 60 | *Red; Green; Blue; Yellow*, RGB-Y (2013)
str. 62 | *Písmo; Visuté zahrady*, Totéž jako jiné (2014)
str. 64 | Nonverbální komunikace (2014)
str. 66 | *Džin*, Ztráty a nálezy (2016)
str. 68 | *Jaro; Léto; Podzim; Zima,* Jaro – Léto – Podzim – Zima (2016)
str. 70 | U Bílého Lva (2016)
str. 72 | *Kytice,* Trochu morbidní obrazy (2018)
str. 74 | Ztráta identity (2021)

Umělecká činnost

Výstavy jsou seřazené chronologicky. U zahraničních výstav je uveden i stát, u všech českých je ale vynechán.

Rozdělení na samostatné výstavy, samostatné výstavy více umělců a společné výstavy je dáno potřebou odlišit od sebe výstavy, které by se mohly považovat za samostatné, ale zároveň nebyla Jiřina Hankeová jediná, kdo v daném prostoru v danou chvíli vystavoval. Nebyly to ale ani společné výstavy v rámci velkých skupin autorů či na festivalech.

Samostatné výstavy

2004
Začalo to docela nevinně, Malá galerie České spořitelny, Kladno
Zahodit město za záda, Galerie KD 55, Kladno
Zahodit město za záda, Klášter Skalka, Mníšek pod Brdy
Zahodit město za záda, Galerie Samson Café, Rakovník

2005
Začalo to docela nevinně, Malá galerie Na Hradbách, Kolín
Licht und Form, Galerie auf der Pawlatsche, Universität Campus, Vídeň, Rakousko
Pyramidální krajiny & Krajiny cestou, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2006
Trapný pokus o autoterapii, Pražský dům fotografie, Praha
Světlo a tvar, Galerie Ivana a Dagmar Havlových, Klub Koníček, Praha
PETky, Malá galerie České spořitelny, Kladno
PETky, Galerie Centrum FotoŠkoda, Praha
Trapný pokus o autoterapii, Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava, Slovensko

2007
Trapný pokus o autoterapii & Proč?, Galerie 4, Cheb
Trávy, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2008
Time Out, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2009
Jedno místo, Muzeum T. G. Masaryka, Lány
Trapný pokus o autoterapii, Galerie Měsíc ve dne, České Budějovice
Nový industriál, Malá galerie České spořitelny, Kladno
Na cestě, Galerie GM, Pardubice

2010
Poem, Café Au Chat Noir, České Budějovice
Cyklické krajiny, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2011
Krajiny, Galerie Františka Drtikola, Příbram
Na cestě, Vlastivědné muzeum a galerie, Česká Lípa
Na cestě & Cyklické krajiny, UniCredit Bank pobočka Na Příkopě, Praha
Cyklické krajiny, Národní muzeum fotografie, Jindřichův Hradec
Za zrcadlem, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2012
Na cestě & Cyklické krajiny, UniCredit Bank pobočka Náměstí Republiky, Praha
Banality, Leica Gallery Café, Praha

2013
Banality, Malá galerie České spořitelny, Kladno
Banality, Muzeum T. G. M., Rakovník

2015
Totéž jako jiné, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2018
Ztráty a nálezy, Prague Photo 2018, Clam-Gallasův palác, Praha
Zátiší U Bílého Lva, Blatenský fotofestival (13. ročník), Blatná
Ztráty a nálezy, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2019
Folkové prázdniny, Dundee Jam, Kladno

2023
Nonverbální komunikace, GASK, Kutná Hora
Trávy (spolu s kresbami), Galerie Octopus, Rýmařov

Samostatné výstavy více umělců

2007
Periferie (spolu s Jiřím Hankem), Výstavní síň Foma Bohemia, Hradec Králové

2008
Trávy (Trawy, spolu s Mariou Dzierżyńskou), Kłodzki Ośrodek Kultury, Kłodzko, Polsko
Dva pohledy (spolu s Jiřím Hankem), Lidická galerie, Lidice

2012
Válovky 90 (spolu s Jiřím Hankem & Robertem Kissem), Malá galerie České spořitelny, Kladno
Black & White (spolu s Jiřím Hankem), Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo

2013
Black & White (spolu s Jiřím Hankem), Památník Terezín – Malá pevnost, Terezín

2017
35 let poté – Black & White (spolu s Jiřím Hankem), Zámecká galerie města Kladna, Kladno

2018
Dvě z Kladna & Světlo – Tvar – Barva (spolu s Jitkou Válovou), Artinbox galerie, Praha

2020
Banality (spolu s Honzou Flaškou), Kino Kotva, České Budějovice
Jiřina a Jiří Hankeovi, Válovky, Městské muzeum Rýmařov, Rýmařov

2022
Válovky 100 (spolu s Jiřím Hankem), Kabinet fotografie, Galerie kladenského zámku, Kladno

Společné výstavy

2006
Autoportrét ve fotografii, Galerie Františka Drtikola, Příbram

2007
Hluboká tajemnost Tao, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2008
Totalitní krajina, Hornický skanzen Mayrau, Vinařice u Kladna
Nekonečnost iluze, multimediální výstava, Nové Město nad Metují
Nie traćmy się z oczu , Galeria Katowicka, Katowice, Polsko
Prague Photo 2008 (v rámci expozice Leica Gallery), výstavní síň Mánes, Praha

2009
Hluboká tajemnost Tao, Výstavní síň Pod věží, Třeboň

2010
Prague Photo 2010, Výstavní síň Mánes, Praha
Paris Photo 2010, Carrousel du Louvre Gallery, Paris, Francie

2011
Za zrcadlem, Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo

2012
Cesta světla – závěrečný soubor triptychu výstav, Kolín
Lidická sbírka výtvarného umění – stálá expozice, Lidická galerie, Lidice
5. kladenský salon, Galerie Kladenského zámku, Kladno

2013
Vnitřní okruh v současné české fotografii, Galerie hlavního města Prahy, Praha

Vnitřní okruh v současné české fotografii, Mesiac fotografie, Dom umenia, Bratislava, Slovensko
Stíny & RGB-Y, Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo

2014
Vnitřní okruh v současné české fotografii, Muzeum umění, Olomouc
6. kladenský salon, Galerie Kladenského zámku, Kladno
Nonverbální komunikace, Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo
Krajiny na cestě, Blatenský fotofestival (9. ročník), Blatná
Rodinné balení, Malá galerie České spořitelny, Kladno

2015
Jablko Evino, Labirynt – Festiwal Nowej Sztuki / Festival Neuer Kunst, Slubice – Frankfurt (Oder), Polsko / Německo
Les – Forest – Wald, Kino Kotva, České Budějovice

2016
Prague Photo 2016, Kafkův dům, Praha
7. kladenský salon, Galerie Kladenského zámku, Kladno
Domov, Blatenský fotofestival (11. ročník), Blatná
Domov, Kino Kotva, České Budějovice
Les, Malá galerie v České spořitelně, Kladno

2017
Domov, Malá galerie České spořitelny, Kladno
Identita, Blatenský fotofestival (12. ročník), Blatná
Rodinné balení, Czech Photo Centre, Praha

2018
8. kladenský salon, Galerie Kladenského zámku, Kladno
Identita, Kino Kotva, České Budějovice

2019
Jiří Hanke a rodinné balení, Galerie 4, Cheb
Trochu morbidní obrazy & Skalka, Blatenský fotofestival (14. ročník), Blatná

2020
Jolana Havelková a autoři Šest pohlednic, Dům pánů z Kunštátu, Brno
9. kladenský salon, Zámecká galerie města Kladna (Trochu morbidní obrazy), Kladno
Jiří Hanke a rodinné balení, Blatenský fotofestival (15. ročník), Městské muzeum Blatná, Blatná
Výstava Projekt 101 Asociace profesionálních fotografů, Galerie 1, Praha

2021
Trapný pokus o autoterapii, Blatenský fotofestival (16. ročník), Blatná

Výstava Projekt 101 Asociace profesionálních fotografů, Muzeum fotografie a obrazových médií, Jindřichův Hradec

2022
10. kladenský salon, Galerie Kladenského zámku, Kladno

2023
Magie místa, projekt Asociace profesionálních fotografů, Galerie 1, Praha
Magie místa, projekt Asociace profesionálních fotografů, Galerie 4, Cheb

Zastoupení v galeriích

Uměleckoprůmyslové museum, Praha
Moravská galerie, Brno
Leica Gallery, Praha
Lidická galerie, Lidice
soukromé sbírky v České republice i v zahraničí

Vydané knihy

Co s tím?, Příbram 2001
Acrylová poezie, Kladno 2002
Pohledy, Kladno 2002
Chlorofyloví lidé, Příbram 2003
Zahodit město za záda, Příbram 2004
Trapný pokus o autoterapii, České Budějovice 2009
Světlo – tvar – barva, Praha 2018

Použitá literatura a zdroje

Knihy a články

BENDOVÁ, Markéta. *Arteterapie formou fotografie v ČR*. Opava, 2007. Diplomová práce. SUO. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie.

BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. *Česká fotografie 20. století*. Praha: KANT, 2010.

BIRGUS, Vladimír, ed. *Vnitřní okruh v současné české fotografii / The intimate circle in contemporary Czech photography: [Galerie hlavního města Prahy, Městská knihovna, Praha, 15.5-18.8.2013*. Praha: KANT ve spolupráci s Galerií hlavního města Prahy, 2013.

CÓNOVÁ, Magdaléna. *Český autoportrét po roce 1989 ve fotografii*. Opava, 2010. Diplomová práce. SUO. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie.

ČERMÁKOVÁ, Alžběta. *Konstrukce identity prostřednictvím autoportrétu v éře sociálních sítí*. Praha, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky.

DRÁBEK, Filip. *Vybrané přístupy k autoportrétu ve fotografii druhé poloviny 20. století*. Ostrava, 2017. Bakalářská práce. Ostravská univerzita, Fakulta umění.

HANKE, Jiří, JANATA, Michal a MOUCHA, Josef. *Malá galerie v České spořitelně v Kladně: 1977-2017*. Praha: KANT, 2016.

HANKEOVÁ, Jiřina. *Co s tím?* Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2001.

HANKEOVÁ, Jiřina. *Chlorofyloví lidé*. Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2003.

HANKEOVÁ, Jiřina. *Zahodit město za záda*. Příbram: Knihovna Jana Drdy, 2004.

HANKEOVÁ, Jiřina. ŠEVČÍKOVÁ, Jana. JIROUSOVÁ, Věra. JANATA, Michal. GURYČA, Richard. *Jiřina Hankeová – Trapný pokus o autoterapii / An Awkward Attempt at Self-Therapy*. České Budějovice, 2009. Katalog.

HANKEOVÁ, Jiřina. ŠEVČÍKOVÁ, Jana. JIROUSOVÁ, Věra. JANATA, Michal. GURYČA, Richard. Jiřina Hankeová: Visual survey of Everydayness. In: *European Journal of Media, Art and Photography*, 2020, roč. 8, č. 1. s. 38-68.

HORKÝ, Lukáš. *Malá galerie v České spořitelně v Kladně*. Opava, 2018. Diplomová práce. SUO. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie.

JANATA, Michal. *Fotodynamika i zátiší: Nevšední příběh všedních lahví*. Kladno, 2006. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Klid v pohybu a pohyb v klidu / Akustický vizualismus Jiřiny Hankeové*. Kladno, 2011. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Kompoziční potenciál předmětných konstelací*. Kladno, 2013. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Krajina industriální pouště*. Kladno, 2009. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Motorika černé a vrásnění bílé / Několik poznámek k barevnosti nebarevných barev*. Kladno, 2012. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Popis jednoho zápasu*. České Budějovice, 2009. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Světlo a tvar*. Kladno, 2004. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Světlo tvar barva*. Kladno, 2018. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Totéž jako jiné*. Kladno, 2015. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Vidět to, co (ne)vidíme*. Kladno, 2005. Text k výstavě, strojový rukopis.

JANATA, Michal. *Ztráta nálezu je nálezem ztráty*. Kladno, 2018. Text k výstavě, strojový rukopis.

JIROUSOVÁ, Věra. *Čp. 937*. Kladno, 2007. Text k výstavě, strojový rukopis.

JIROUSOVÁ, Věra. *Proč?, Jiřina Hankeová*. Kladno, 2007. Text k výstavě, strojový rukopis.

KAMFO BLATNÁ. *Divočina – Blatenský fotofestival/14. ročník 2019*. Blatná, 2019. Katalog.

LIBORA, Pavel. Začalo to docela nevinně… In: *Fotografie magazín*. Praha, 2005, č. 8. s. 16-17.

MATUŠTÍK, Marek. *Blatenský fotofestival*. Opava, 2021. Diplomová práce. SUO. Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie.

SEUBERT, Annabelle. *Drei Sekunden Trost*. Berlin, 2010. Článek jako úkol k magisterským zkouškám, strojový rukopis.

VAŠÍČKOVÁ, Tereza. *Informelní projevy v díle vybraných českých umělkyň*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění.

Webové články a stránky

10 Creatives Expressing Themselves With Depression Photography. *My Modern Met – The Big City That Celebrates Creative Ideas* [online]. Copyright © 2022. All rights reserved. [cit. 17.08.2022]. Dostupné z: https://mymodernmet.com/depression-photography/

Česko málem přišlo o špičkovou galerii fotografie, Jiří Hanke ji nakonec zachránil. *Magazín - Aktuálně.cz* [online]. Copyright © [cit. 18.08.2022]. Dostupné z: https://magazin.aktualne.cz/foto/jiri-hanke-obnovil-svou-fotografickou-galerii-v-kladne/r~101597641a7911ea82ef0cc47ab5f122/

Dva pohledy v Lidicích, *Webmagazín Rozhledna* [online]. Copyright © 2022. [cit. 18.08.2022]. Dostupné z: http://www.webmagazin.cz/index.php?stype=all&id=7414

Fotorevue 65 – Jiří Hanke, Jiřina Hankeová „Periferie" – Chadimova Fotorevue. *Chadimova Fotorevue – zpravodaj o výtvarnících a dalších zajímavostech* [online]. Copyright © Jiří Chadima 2007 [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: https://www.fotorevue.org/fotorevue-65-jiri-hanke-jirina-hankeova-periferie/

Fotorevue 105 – Maria Dzierżyńska a Jiřina Hankeová – Chadimova Fotorevue. *Chadimova Fotorevue – zpravodaj o výtvarnících a dalších zajímavostech* [online]. Copyright © Jiří Chadima 2008 [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: https://www.fotorevue.org/fotorevue-105-maria-dzierzynska-a-jirina-hankeova/

Fotorevue 121 – Jiřina Hankeová „TIME OUT" – Chadimova Fotorevue. *Chadimova Fotorevue – zpravodaj o výtvarnících a dalších zajímavostech* [online]. Copyright © Jiří Chadima 2008 [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: https://www.fotorevue.org/fotorevue-121-jirina-hankeova-time-out/

Fotorevue 147 – Jiřina Hankeová „Jedno místo" – Chadimova Fotorevue. *Chadimova Fotorevue – zpravodaj o výtvarnících a dalších zajímavostech* [online]. Copyright © Jiří Chadima 2009 [cit. 27.01.2023]. Dostupné z: https://www.fotorevue.org/fotorevue-147-jirina-hankeova-jedno-misto/

Jiřina Hankeová [online]. Copyright © Jiřina Hankeová [cit. 18.08.2022]. Dostupné z: https://www.jirinahankeova.com/

Jiřina Hankeová – Leica Gallery Prague. *Leica Gallery Prague* [online]. Copyright © Jiřina Hankeová [cit. 18.08.2022]. Dostupné z: https://www.lgp.cz/fotograf/jirina-hankeova/

Jiřina Hankeová má další výstavu – Totéž jako jiné. *Kladenský deník* [online]. Copyright © Kladenský deník [cit. 18.08.2022]. Dostupné z: https://kladensky.denik.cz/zpravy_region/jirina-hankeova-ma-dalsi-vystavu-totez-jako-jine-20160107.html

Jiří Hanke – Rodinné balení | Kalendář | Czech Photo Centre. *Czech Photo o.p.s.* [online]. Copyright © Czech Photo 2013 [cit. 18.08.2022]. Dostupné z: https://www.czechphoto.org/detail-programu/371-144/jiri-hanke-rodinne-baleni/

Pro Jiřinu Hankeovou oddechový čas neexistuje. *Kladenský deník* [online]. Copyright © [cit. 23.08.2022]. Dostupné z: https://kladensky.denik.cz/kultura_region/vystava20081014.html

Jmenný rejstřík

Baňka, Pavel, 14, 51
Baran, Ludvík, 35
Bayard, Hippolyte, 80
Beneš, Jaroslav, 14
Bláhová, Lenka, 81

Daguerre, Louis-Jacques-Mandé, 80
Dzierżyńska, Maria, 33

Frič, Pavel, 47

Gogh, Vincent van, 80
Goldin, Nan, 24
Guryča, Richard, 24

Hák, Miroslav, 21
Halamík, Vojtěch, 77
Halamíková, Lucie, 14, 24, 29, 45, 77, 78, 79
Hanke, Dominik, 77
Hanke, Jiří, 11, 13, 14, 33, 35, 47, 57, 77, 78, 80
Hanke, Jiří senior, 77
Hanke, Michael, 11, 14, 77
Havelková, Jolana, 76
Horký, Lukáš, 24
Houdek, Miloš Kim, 76

Chadim, Tomáš, 47

Isak, Gabriel, 24

Janata, Michal, 21, 24, 47, 63, 77
Janíček, Martin, 47
Jarcovjáková, Libuše, 24, 81
Jelínek, Ludvík, 78
Jirásek, Václav, 47
Jirousová, Věra, 24, 31, 37, 51

Kant, Immanuel, 55
Kerouac, Jack, 49
Kolář, Jiří, 13
Kolářová, Běla, 21
Kročáková, Michaela, 77

Macků, Michal, 24
Matuštík, Marek, 14
Medková, Emila, 21, 81
Michnik, Bogusław, 33

Němec, Václav, 77
Němeček, Rudolf, 45
Neugebauerová, Jana, 35

Pepe, Dita, 80, 81
Pikous, Šimon, 77
Platón, 55
Pospíšil, Zdeněk, 24, 79
Pužmanová, Lenka, 77

Rembrandt van Rijn, 80
Rössler, Jaroslav, 19

Sedláček, Pavel, 79
Sherman, Cindy, 80
Sláma, Vojtěch, 81
Souček, Karel, 13
Svoboda, Jan, 14, 55, 71, 80

Šejn, Miloš, 47
Ševčíková, Jana, 24

Válová, Jitka, 33
Veselá, Magda, 24

Wágner, Martin, 77
Wroblewska, Alicja, 29

Zet, Martin, 47
Zrzavý, Jan, 78

Jiřina Hankeová
fotografka

Eva Mořická
Teoretická bakalářská práce

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Opava 2023

Vedoucí práce: Mgr. Štěpánka Bieleszová, Ph.D.
Oponent: doc. Mgr. Josef Moucha
Počet normostran: 41
Počet úhozů: 73 429

